



نوع مقاله: علمی پژوهشی  
کیخا، احمد و ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۹۹). بازنمایی تطبیقی چشم‌انداز و سیاست‌های  
نهاد آموزش عالی در هفت کشور جهان. *جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی*، ۷(۱۶)، ۱۵۱-  
۱۱۷.

## بازنمایی تطبیقی چشم‌انداز و سیاست‌های نهاد آموزش عالی در هفت کشور جهان<sup>۱</sup>

احمد کیخا<sup>۲</sup> و غلامرضا ذاکر صالحی<sup>۳</sup>

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۳

### چکیده

هدف این پژوهش، واکاوی تجارب هفت کشور جهان در زمینه‌ی چشم‌انداز و سیاست‌های نهاد آموزش عالی این کشورها بود. این مطالعه، از نوع کیفی بوده و با روش مطالعه‌ی تطبیقی جورج بردی انجام شده‌است. نمونه‌های مورد مطالعه، به شکل هدفمند و با نظر خبرگان این قلمرو با در نظر گرفتن پراکندگی جغرافیایی و متفاوت بودن سیستم آموزش عالی، هفت کشور؛ آمریکا، ایران، آلمان، انگلستان، روسیه، ژاپن و چین هستند. ابزار پژوهش برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز، فیش برداری از اسناد و گزارش‌های بین‌المللی، مقالات و کلیه‌ی مدارک موجود بود. مراحل این پژوهش به دو مرحله؛ توصیف و تفسیر، همجواری و مقایسه تقسیم‌بندی می‌شود. این مطالعه نشان داد جریانهای قوی چون؛ بین‌المللی‌شدن، تضمین کیفیت، ارتباط با صنعت، استقلال فزاینده‌ی دانشگاهها و تحول در شیوه‌های سنتی حکمرانی دانشگاهی؛ اکنون فقط مخصوص کشورهای توسعه یافته نیست. این جریانات غالب در نظام‌های شرقی چون؛ چین و ژاپن و کشورهای در حال گذاری چون ایران و روسیه نیز مشهودند. تمایزهایی نیز که به چشم می‌خورد؛ علاوه بر اینکه از بافتار تاریخی و فرهنگی اثر می‌گیرد، به فاز و مرحله‌ی توسعه و توان علم و فناوری کشورها مرتبط است.

**کلیدواژه‌ها:** مطالعه‌ی تطبیقی؛ نهاد آموزش؛ نهاد دانشگاه؛ سیاست آموزش عالی.

۱- این مقاله مستخرج از طرح پژوهشی با عنوان «مطالعه‌ی تطبیقی اهداف، چشم‌انداز و سیاست‌های کلان آموزش عالی در کشورهای منتخب و درسهای آن برای ایران» است که در سال ۱۳۹۸ در موسسه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی به انجام رسیده است.

۲- دانشجوی دکتری اقتصاد و مدیریت مالی آموزش عالی، دانشگاه تهران، ahmadkeykha8984@gmail.com

۳- دانشیار گروه مطالعات تطبیقی و نوآوری در آموزش عالی، موسسه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی (نویسنده

## ۱- مقدمه و بیان مسئله

در سال‌های اخیر با گسترش نظام‌های آموزش‌عالی، این نظام‌ها از پویایی خاصی برخوردار شدند که برای انجام کارویژه‌های اساسی [آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی] و دستیابی به اهدافشان به دنبال بهبود حداکثری برنامه‌های خود و مسئولیت‌پذیری بیشتر می‌باشند (چن، ۲۰۱۷؛ مارا، ۲۰۱۸؛ پیکوتو، ۲۰۱۹؛ کولی، ۲۰۱۹). همواره این دانشگاه‌ها بوده‌اند که فرصت‌هایی را برای عموم، بر اساس شایستگی ارائه می‌کردند؛ دامنه‌ی تحرک‌های اجتماعی را گسترش می‌دادند؛ زمینه‌های ارتقای شغلی و کیفیت زندگی افراد تحصیل کرده را فراهم می‌ساختند؛ همچنین از طریق آمادگی دانش‌آموختگان برای مشاغل و نوآوری برای صنعت به تولید رفاه جامعه کمک می‌کردند؛ اشتغال را برای شهرها و مناطق گوناگون فراهم می‌ساختند؛ به ایجاد و انتشار دانش و ایده‌ها و پیشبرد آزادی بیان کمک می‌کردند؛ به دولت‌ها در زمینه‌ی سیاستگذاری یاری می‌رسانند و شهروندان را برای تصمیم‌گیری‌های دموکراتیک آماده می‌کردند. افزون بر این، موسسات آموزش‌عالی موجب حفظ چشم‌انداز جهانی و رشد ارتباطات بین‌المللی می‌شدند و آگاهی‌های زیست‌محیطی را افزایش می‌دادند و راه‌حلی‌های را برای مشکلات جهانی ارائه می‌کردند (جهان دیده و همکاران، ۱۳۹۷). یکی از راهبردهای اساسی برای ظرفیت‌سازی و استفاده حداکثری از توانمندی‌های آموزش‌عالی برای توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی، انجام مطالعات تطبیقی و بهره‌گیری از تجارب کشورهای پیشرفته در سیاستگذاری‌های آموزش‌عالی است.

در مطالعات تطبیقی، دانشمندان دوست دارند؛ بدانند همکاران آن‌ها در کشورهای دیگر چه می‌کنند، پرسش‌ها و مسائل عمده‌ی آنان چیست، چه وجه اشتراک یا افتراقی بین مسائل و چالش‌های آن‌ها با مسائل و چالش‌های خودشان وجود دارد و چه راه‌حلی‌هایی برای رفع آن اندیشیده و به کار بسته‌اند (معدن دارآرائی، ۱۳۹۶: ۲۱۰). ورود این مطالعات به عرصه‌ی آموزش‌عالی کمک می‌کند تا در یک موضوع خاص، موارد گوناگون بررسی شده و شباهت‌ها و تفاوت‌های پدیده‌ی مد نظر در موارد گوناگون واکاوی شود. در نتیجه، شناخت و فهم عمیقی را از پدیده مورد بررسی فراهم می‌سازد. اهمیت این مطالعات در آموزش‌عالی به این دلیل است که با مفروض دانستن آموزش‌عالی به مثابه سیستمی که در تعامل و تاجر با دیگر زیرسیستم‌ها و محیط قرار

- 1- Chen
- 2- Marra
- 3- Picciotto
- 4- Kooli

دارد، با شناخت دقیق عناصر آن و چگونگی بهبود کارایی شان (از طریق شناسایی نقاط قوت و ضعف) به توسعه‌ی دیگر زیرسیستم‌ها و محیطی که در آن جای گرفته منجر می‌شود. از سوی دیگر، این گونه مطالعات در آموزش عالی به تصمیم‌سازان و تصمیم‌گیران کمک می‌کند تا با در دست داشتن تجارب و آزمون و خطای این کشورها در طول زمان در آموزش عالی سیاست‌های دقیق و تجربه شده‌ای را بدون هدر رفت منابع و هزینه فرصت تدوین و اجرا کنند. بررسی تاریخی تحول نظام‌های آموزشی جهان نشان می‌دهد که برای حل مشکلات آموزشی و فراهم کردن زمینه‌های موثر برای پیشرفت بیشتر کشورهای پیشرو از مطالعات و پژوهش‌های تطبیقی در زمینه‌ی نهادها و نظام‌های آموزشی بهره‌گرفته‌اند؛ اما در کشور ما بر عکس روند جهانی، این رشته‌ی علمی کمتر مورد توجه محققان قرار گرفته است (برزو و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۹۷). مطالعات تطبیقی با ارائه‌ی شناخت دقیقی از پدیده‌ی مورد بررسی، شرایطی برای نقد و تحلیل پدیده نیز فراهم می‌سازند و یافته‌های کاربردی‌تر و جامع‌تری به ویژه برای سیاستگذاری در آموزش عالی فراهم می‌سازند. بر این اساس، هدف از این پژوهش، واکاوی تجارب هفت کشور جهان در زمینه‌ی چشم‌انداز و سیاست‌ها برای ارائه‌ی دورنمایی جامع‌تر از نهاد آموزش عالی است. برای دستیابی به این هدف، سه پرسش مطرح شده‌است که این مطالعه درصدد پاسخگویی به آن‌هاست؟

- چشم‌انداز و سیاست‌های نهاد آموزش عالی هفت کشور برای آینده پیش‌روی آن‌ها چیست؟
- چه شباهت‌ها و تفاوتی‌های در چشم‌اندازها و سیاست‌های آموزش عالی این هفت کشور به چشم می‌خورد؟
- بر اساس چشم‌اندازها و سیاست‌ها استخراج شده چه آموزه‌هایی را می‌توان برای نظام آموزش عالی ایران فراگرفت؟

## ۲- پیشینه‌ی پژوهش

### ۲-۱- واژه‌شناسی

#### الف) چشم‌انداز/آموزش عالی

نقطه‌ی آغازین تعیین هدف در سازمان‌ها، ترسیم چشم‌انداز است که اغلب به صورت اهدافی آرمان‌گرایانه و بلندمدت تدوین می‌شود. چشم‌انداز شامل جملات اساسی و مهمی است که در آن ارزش‌ها، آمال و اهداف آتی سازمان به چشم می‌خورد (ناظمی، ۱۳۸۴). چشم‌انداز صرفاً تخمین آینده نیست؛ بلکه تصمیم‌گیری برای آینده است و نشان می‌دهد که چه نوع آینده‌ای برای سازمان

مناسب و مطلوب است تا فعالیت‌ها در راستای آن هدایت شوند. بدون یک چشم‌انداز روشن، موسسات آموزش عالی تمرکز خود را از دست می‌دهند و به نوبه‌ی خود می‌تواند حرکت در مسیر بهبود را با مشکل مواجه سازد (عبدی و همکاران، ۱۳۹۶: ۶۱).

#### ب) سیاست و سیاست‌گذاری در آموزش عالی

سیاست می‌تواند یک متن، یک گفتمان، یک فرایند و یا یک برنامه تلقی شود. در گفتارها و یا منابع عمومی نظیر؛ فرهنگ لغت، سیاست یک برنامه‌ی عمومی برای اقدام و عمل استراتژیک توسط دولت یا سازمان گفته می‌شود. با این وجود، در منابع علمی تعاریف متفاوتی از سیاست ارائه شده‌است (خورسندی طاسکوه، ۱۳۹۷). سیاست‌گذاری در آموزش عالی، مجموعه اقداماتی هدفمند است که به‌وسیله‌ی یک بازیگر یا مجموعه‌ای از بازیگران در مواجهه با یک مشکل یا موضوع خاص دنبال می‌شود. پس با آنچه قصد دارد؛ متفاوت است و آن را از تصمیمات متمایز می‌کند (غیائی ندوشن، ۱۳۹۶). مسلماً سیاست علمی در دست یک نفر یا یک سازمان نیست؛ بلکه این سیاست‌ها محصول و برآیند ایده‌ها و نظرات مجموعه‌ای از دانشمندان و پژوهشگران با دیدگاه‌های متفاوت درباره یک موضوع به خصوص است و مبتنی بر مدارک علمی و تجربی است پس از آن، نتایج این داده‌ها، به سیاستگذاران انتقال داده می‌شود تا هدایت‌کننده‌ی تصمیمات و سیاست‌های کوتاه مدت، میان‌مدت و بلندمدت گردد (بایرامی و موسی پور، ۱۳۹۶: ۶۲).

#### ۲-۲- توصیف آموزش عالی هفت کشور منتخب

در جدول (۱) چکیده‌ای از توصیف نهاد آموزش عالی هفت کشور مورد مطالعه ارائه شده‌است.

جدول ۱: توصیف مختصر نهاد آموزش عالی هفت کشور منتخب

کشور	توصیف
آمریکا	دارای پیچیدگی محیطی و ترکیبی از آموزش عالی خصوصی و دولتی؛ برخورداری از حدود ۵۰۰۰ موسسه آموزش عالی و تنوع گسترده؛ ماموریت اصلی فدرال استفاده از آموزش عمومی و عالی در ارتباط با کار (مسئله کاربست دانش) و پاسخگویی به نیازهای هر ایالت؛ سه استراتژی کلیدی؛ بهبود وضعیت دسترسی؛ کیفیت سازمانی، پاسخگویی و شفافیت و افزایش مهارت و توانمندی فراگیران در زمینه‌های تخصصی
آلمان	دارای ۳۹۷ دانشگاه در آلمان با ساینز جمعیتی دانشجویی حدود ۲.۸ میلیون نفر؛ دارای جهت‌گیری پژوهشی؛ برخورداری از استقلال دانشگاهی؛ تامین مالی دولتی
انگلستان	برخورداری از تنوع در ارائه‌ی آموزش عالی؛ تامین مالی شهریه و دولتی؛ برخورداری از تعدد مراکز تامین‌کننده‌ی مالی و توجه به مسئولیت آموزش عالی نسبت به جامعه
روسیه	تامین مالی عمده دولتی؛ ایجاد سازوکارهای ملی برای کنترل و ارزیابی کیفیت عملکرد

آموزش عالی در مسیر توسعه و برآورده کردن نیازهای اساسی؛ ارزیابی مستمر آموزش عالی؛ تخصیص بودجه دانشگاه‌ها بر اساس عملکرد دانشگاه‌ها؛ تنوع ماموریتی	ژاپن
تنوع در ارائه‌ی آموزش عالی؛ استانداردسازی فعالیت‌های دانشگاهی؛ توسعه‌ی فعالیت‌های پژوهشی خصوصی و دولتی؛ ارتباط مستمر دانشگاه با صنعت	چین
تعدد مراکز تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر در آموزش عالی؛ تنوع ارائه‌ی دولتی و خصوصی؛ استقلال نهادی کم؛ سیستم‌های ارزیابی با رویکرد تمرکزگرا	ایران

(منابع جدول: گلدین و کاتز<sup>۱</sup>، ۲۰۰۰؛ اخبار و بررسی‌های آموزش جهانی<sup>۲</sup>، ۲۰۱۸؛ وزارت آموزش و پرورش ایالات متحده، مرکز ملی آمار آموزش<sup>۳</sup>، ۲۰۰۱؛ یونسکو، ۲۰۱۴؛ سیستم آموزشی انگلستان<sup>۴</sup>، ۲۰۱۸؛ قاسمی و صدیقیان، ۱۳۹۵: ۷۰؛ کمیسیون آموزش عالی در بریتانیا<sup>۵</sup>، ۲۰۰۵؛ خدمات آموزشی جهانی<sup>۶</sup>، ۲۰۱۷؛ فدراسیون روسیه<sup>۷</sup>، ۲۰۱۳؛ حسینی مقدم، ۱۳۸۹؛ سازمان همکاری و توسعه اقتصادی، ۲۰۰۹؛ لیاقت دار و نیکخواه، ۱۳۸۸؛ سابقی، علم‌محمد، ۱۳۹۲؛ وزارت آموزش جمهوری چین<sup>۸</sup>، ۲۰۱۷؛ محمد نژاد و علی عظیمی، ۱۳۸۸؛ رحمان پور و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۵؛ ذاکر صالحی و کیخا، ۱۳۹۸)

## ۲-۳- پژوهش‌های تجربی

در زمینه‌ی مطالعات تطبیقی، در آموزش عالی آثار و مکتوبات بی شماری از سال ۱۹۶۰ به این سو منتشر شده است. انجمن مطالعات تطبیقی در آموزش اروپا و انجمنی با نام مشابه در آمریکا و آسیا مجلات تخصصی در این زمینه‌ی مطالعاتی منتشر می‌کنند. در اینجا به لحاظ حفظ اختصار و محدودیت حجم مقاله، به نمونه‌هایی از پژوهش‌ها اشاره می‌کنیم. جدیدترین آثار در این زمینه سری کتاب‌های موسسه بریل<sup>۹</sup> با عنوان چشم‌انداز جهانی در آموزش عالی<sup>۱۰</sup> است. تاکنون ۴۸ جلد از این سری منتشر شده است. برای نمونه یک جلد از این مجموعه به موضوع نابرابری آموزشی و مبحث دسترسی اختصاص دارد. جدیدترین اثر آن که توسط سوزان کاراخانیان (۲۰۲۰) ویراستاری شده در ماه سپتامبر عرضه شده است. موضوع شماره‌ی ۴۸ به روندهای جهانی در تضمین کیفیت در آموزش عالی مربوط است. در مورد آثار مهم و قدیمی کتاب لگوجو جوبر و همکاران (۱۹۹۴) یک نمونه خوب از آثار کلاسیک در مطالعه‌ی تطبیقی سیاست‌های کلان آموزش عالی است. چارچوب اساسی این مطالعه در مورد سیاست آموزش عالی در یک چشم‌انداز

1- Goldin & Katz

2- World Education News & Reviews

3- U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics

4- Education system United Kingdom

5- Higher Education Provision in the United Kingdom

6- WENR

7- Russian Federation

8- Ministry of Education of the People's Republic of China

9- Brill

10- Global Perspective on Higher Education

بین‌المللی با ترکیب عناصر کلیدی مندرج در پروژه‌ی بنیاد برتلسمان<sup>۱</sup> و عناصر برجسته در کار قبلی انجام شده توسط چپس<sup>۲</sup> سازماندهی شده‌است. تحقیقات سیاست مقایسه‌ای آموزش عالی با استفاده از این چارچوب، در فصل مفاهیم تنظیم و کنترل، استقلال و آزادی دانشگاهی، فدرالیسم و نهادهای واسطه بحث می‌شود. سیاست‌های آموزش عالی در قوی‌ترین نظام‌های آموزش عالی جهان در امریکا، انگلستان، آلمان، فرانسه، استرالیا، دانمارک، سوئیس، سوئد، هلند و غیره هر کدام در یک فصل مجزا بررسی شده‌است.

در فصل پایانی کتاب، دیدگاه‌های بین‌المللی در مورد روندها و موضوعات مربوط به سیاست آموزش عالی مورد بحث قرار می‌گیرد. به نظر مولفان، خصوصی‌سازی و رقابت در بازار می‌تواند خلاصه سیاست جدید آموزش عالی باشد. همچنین با توجه به اینکه به نظر می‌رسد نیروها و سیستم‌های مختلف، آموزش عالی را در جهات مشابه تحت فشار قرار می‌دهند، اهمیت اندکی به سمت رقابت، تنظیم مقررات و کارآفرینی مورد توجه است. دولت‌ها در جاهای مختلف پاسخ‌های مشابهی را به مشکلات سیستم‌های آموزش عالی ارائه می‌دهند. این می‌تواند ناشی از پاسخ‌های مشابه به شرایط مشابه محیطی باشد. بی‌ثباتی اقتصادی، افزایش بیکاری، سهم خواهی در بازارهای صادراتی، عدم تعادل در تجارت و تورم هیچ مرز ملی را نمی‌شناسد. اکنون صنایع تولیدی سنتی با "بخش پردازش دانش" جایگزین می‌شوند که آموزش عالی سهم ویژه اقتصادی از آن دارد. بار خدمات اجتماعی بودجه‌های ملی در همه جا، رو به افزایش است. در ایران نیز مطالعات تطبیقی چندی در آموزش عالی صورت گرفته است که در اینجا به چند نمونه اکتفا می‌کنیم. مدهوشی و نیازی (۱۳۸۹) در مطالعه‌ی خود وضعیت آموزش عالی ۳۱ کشور جهان را بررسی کردند. هدف این مقاله بررسی و تبیین جایگاه نظام آموزش عالی کشور در مقایسه با سایر کشورهای جهان بود. در این راستا وضعیت آموزش عالی ایران و ۳۱ کشور جهان در ابعاد مختلف و با استفاده از پایگاه اطلاعاتی یونسکو مورد تحلیل قرار گرفته بود. نتایج حاصل از این بررسی نشان می‌داد، وضعیت آموزش عالی ایران در مقایسه با کشورهای پیشرفته نامطلوب و در مقایسه با کشورهای در حال توسعه و کشورهای خاورمیانه، به ترتیب نسبتاً برابر و بالاتر است.

دباغ (۱۳۸۸) در پژوهش خود به مقایسه‌ی وضعیت آموزش عالی کشورهای ترکیه، مالزی، آذربایجان، هند، پاکستان، اسرائیل و ایران پرداخت. مولفه‌های مورد بررسی براساس ساختار تشکیلاتی، بودجه، جمعیت استاد و دانشجو و اهم برنامه‌های بین‌المللی شدن و تضمین کیفیت بود. از دیگر مطالعات مشابه، مقاله‌ی بهجتی اردکانی و همکاران (۱۳۹۱) با عنوان مطالعه‌ی

تطبیقی بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی آموزش عالی در چند کشور جهان است. در این پژوهش مقایسه‌ی راهبردهای چهار کشور؛ آمریکا، کانادا، استرالیا و ژاپن نشان می‌داد که مهم‌ترین راهبرد این کشورها بین‌المللی کردن برنامه‌ی درسی و یادگیری و الحاق محتوای بین‌المللی به برنامه‌های درسی موجود است و تغییر مکان فیزیکی استاد و دانشجو در قالب برنامه‌های مبادله کمتر مورد توجه می‌باشد. امروزه بین‌المللی‌سازی برنامه‌های درسی بومی، ملی و محلی داخل هر کشور برتری دارد. پژوهش سیدرضا، ذاکر صالحی و نورشاهی (۱۳۹۵) پیرامون بررسی تطبیقی وضعیت مشارکت زنان در آموزش عالی در کشورهای منتخب نمونه‌ای دیگر است. هدف از مطالعه‌ی حاضر، بررسی و مقایسه‌ی وضعیت مشارکت زنان در آموزش عالی در کشورهای منتخب با بهره‌گیری از مفاهیمی چون مشارکت و توانمندسازی از طریق آموزش است. در این پژوهش با بررسی ادبیات موجود و نوشته‌ها در زمینه‌ی آموزش عالی و بررسی سایت‌های گوناگون، به معرفی شاخص‌های مشارکت زنان در آموزش عالی پرداخته شده است.

مطالعه‌ی تطبیقی نصیر فیروز، ذاکر صالحی و مشکوه (۱۳۹۷) در زمینه‌ی آموزش چندزبانه در آموزش عالی است. این پژوهش با هدف بررسی آموزش چندزبانه در کشورهای افریقای جنوبی، ایالات متحده، بلژیک، مالزی و استرالیا انجام شده بود. برای دستیابی به این هدف، مفهوم و برداشت از آموزش چندزبانه، سیاست‌های کلان، وضعیت زبان‌شناختی، برنامه‌های آموزش چندزبانه، مشکلات کاربردی، فناوری‌های آموزشی، راه‌حل‌ها و پیامدهای عملی آموزش چندزبانه در این کشورها مورد بررسی قرار گرفت. پژوهش یوسفی، ذاکر صالحی و معدن دار (۱۳۹۸) نیز یک مطالعه‌ی تطبیقی در حوزه‌ی آموزش عالی است. این پژوهش با هدف مقایسه و محک‌زنی دانشگاه فردوسی مشهد با سه دانشگاه برتر جهان در زمینه‌ی پایداری انجام گرفته بود. نتایج بررسی داده‌های حاصل مطالعات اسنادی دانشگاه‌های واخنینگن، ناتینگهام، کالیفرنیا و فردوسی نشان می‌داد که؛ بین این سه دانشگاه با دانشگاه فردوسی از لحاظ کیفیت فعالیت‌های انجام شده تفاوت زیادی وجود دارد و دانشگاه فردوسی فقط تعداد اندکی از شاخص‌ها را آن هم در سطح محدودی دارا است.

## ۲-۴- چارچوب نظری

دو پارادایم شناخته شده و متعارض در زمینه‌ی شناخت کشورها عبارتند از:

### الف- پارادایم مفردساز تاریخی<sup>۱</sup>:

طبق این پارادایم، کشورها منحصر به فرد هستند؛ از این رو، نمی‌توان آنها را به طور معناداری با هم مقایسه کرد یا برای اهداف تحلیل آماری به کار برد که ضرورتاً به گزاره‌های عام منتهی می‌شود. در اینجا این بحث مطرح می‌شود که گسترش نظام سرمایه‌داری و فعالیت‌های شرکت‌های فراملی، تاریخچه و آثار خاص خود را در هر کشوری دارند. هر کشور، شرایط اولیه‌ی کاملاً متفاوتی دارد (منابع طبیعی، ساختارهای اجتماعی و غیره) و بدین ترتیب واکنش‌های کاملاً متفاوتی به نیروهای برون‌زایی وجود دارد که قصد نفوذ به کشور را دارند.

پارادایم مفردساز تاریخی، شامل سه ایده‌ی مشخص است:

یکم، کشورها از لحاظ خواص تاریخی، فرهنگی و ساختاری متفاوت هستند.

دوم، پدیده‌های اجتماعی (گسترش سرمایه‌داری، دموکراتیزاسیون و...) مستقل از این خواص تکوین نمی‌یابند؛ آنها با شرایط اولیه در تعامل هستند. از این رو، در هر مورد پویایی متفاوتی به خود می‌گیرند.

سوم، به عنوان پیامد این تعامل، پدیده‌ها شکل آغازین خود را تغییر می‌دهند. طبق پارادایم مذکور، فرآیندهای اجتماعی و اشکال متغیرشان را تنها وقتی می‌توان فهم کرد که ملت‌ها را تک‌تک در قالب موردپژوهی‌های مبسوط مطالعه کنیم.

وقتی از مطالعه‌ی تطبیقی استفاده می‌کنیم، منظورمان این نیست که خاصیت X، پیامدهای یکسانی در همه‌ی کشورهای نمونه دارد. مطالعه‌ی تطبیقی صرفاً ادعا می‌کند میان کشورها گرایش‌ها و شباهت‌های عام وجود دارد (و این ادعا را به طور تجربی آزمون می‌کند). بنابراین هیچ نوع روابط دترمینیستی، مفروض گرفته نمی‌شود. در هر صورت، انتقاد پارادایم مفردساز تاریخی را نباید کاملاً کنار گذاشت؛ چراکه وجود روابط مشروط (اثرات مشروط) را به ما گوشزد می‌کند.

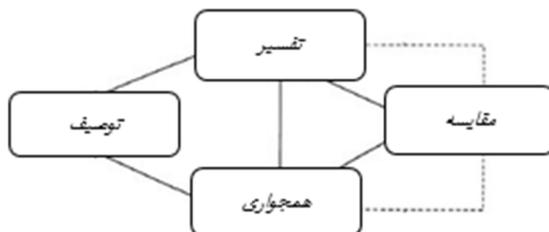
### ب- رویکرد رقیب: مسئله‌ی گالتون

جوامع ملی از جهات گوناگون، در هم آمیخته‌اند و پدیده‌های اجتماعی قادر هستند از مرزهای ملی عبور کنند، بدین ترتیب استقلال مشاهدات در پژوهش بین‌کشوری خدشه‌دار می‌شود. این مسئله اولین بار، توسط فرانسیس گالتون در ۱۸۸۹ مطرح شد. اشاعه‌ی فرهنگی شباهت نظام‌های اجتماعی رامضاعف نموده است (دانشنامه آکسفورد در فرانس، ۲۰۲۰). برخی نویسندگان معاصر می‌گویند مسئله‌ی گالتون را امروز باید از گذشته جدی‌تر گرفت؛ چراکه پیوندهای سیاسی، اقتصادی و اطلاعاتی که جوامع ملی را به هم وصل می‌کنند از نظر تعداد و چگالی در حال افزایش

هستند و پدیده‌های اجتماعی را قادر می‌سازند به راحتی از کشوری به کشور دیگر سرریز کنند. در هر مطالعه تطبیقی چون مقاله‌ی حاضر مفروض اولیه مسئله‌ی گالتون است؛ زیرا بدون فرض گرفتن وجود شباهت بین نظام‌های اجتماعی، مطالعه‌ی تطبیقی ابتر و بلکه ناممکن است.

### ۳- روش تحقیق

این مطالعه از نوع کیفی بوده و با رویکرد مطالعه‌ی تطبیقی انجام شده است. تطبیق و مقایسه به عملی اطلاق می‌شود که در آن دو یا چند پدیده را در کنار هم قرار داده، به منظور یافتن وجوه اختلاف و تشابه آن‌ها را مورد تجزیه و تحلیل قرار دهیم. از این رو، در رویکردهای جدید عمدتاً به روش تطبیقی به مثابه یک لنز نگریسته می‌شود که می‌توان با آن محیط دور و نزدیک را همزمان مشاهده کرد و مستمراً موقعیت خود را نسبت به دیگران سنجید (ذاکر صالحی، ۱۳۹۶: ۸۳). این مطالعه‌ی تطبیقی با بهره‌گیری از الگوی جورج بردی (۱۹۶۹) انجام شده است.



شکل ۱: بازنمایی روش تحقیق پژوهش

برای انجام این مطالعه‌ی تطبیقی هفت کشور به عنوان نمونه گزینش شدند. دلایل انتخاب نمونه‌های منتخب از دو نظرگاه مطرح است؛ نخست، طرح بلندمدت و برنامه‌ریزی شده موسسه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی برای مطالعه‌ی وضعیت آموزش عالی کشورهای مهم در گام‌های چندگانه که برخی کشورها تاکنون مطالعه شده‌اند. دوم، نظام‌های آموزش عالی برخی از کشورها مانند؛ چین، ژاپن و روسیه با تحولاتی در حال‌گذار به سطح بالایی از کارایی و اثربخشی در مقابل رقبای قدرتمند است. با این وجود، در کشور ما در زمینه‌ی آموزش عالی این کشورها توجه کمتری معطوف شده است. بر این اساس، نمونه‌های مورد مطالعه به شکل هدفمند و با نظر خبرگان این حوزه با در نظر گرفتن پراکندگی جغرافیایی، هفت کشور، آمریکا، ایران، آلمان، انگلستان، روسیه، ژاپن و چین انتخاب شدند. ابزار پژوهش برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز

فیش برداری از اسناد و گزارش‌های بین‌المللی، مقالات و مدارک کتابخانه‌ای بود که در سال‌های اخیر منتشر شده بودند.

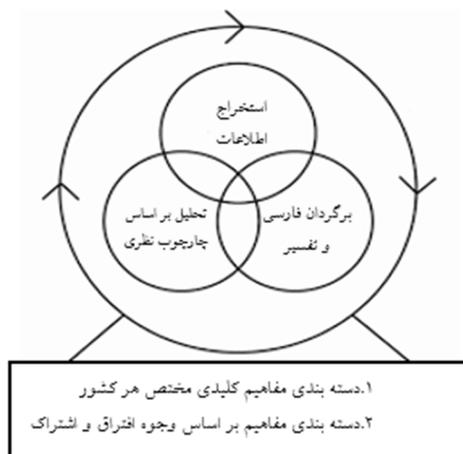
### جدول ۲: پراکندگی جغرافیایی کشورها

قاره امریکا	شرق آسیا	غرب آسیا	اروپای شرقی	اروپای قاره ای	اروپای غیرقاره‌ای
امریکای شمالی	چین و ژاپن	ایران	روسیه	آلمان	انگلستان

فرایند تحلیل داده‌ها بر اساس الگوی جورج بردی در قالب چهار مرحله انجام شد. در مرحله نخست، به توصیف چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش‌عالی کشورهای مورد مطالعه پرداخته شد. بنابراین با رویکرد مرور نظام‌مند<sup>۱</sup> به جستجوی پایگاه‌ها و وزارت‌خانه‌های آموزشی کشورهای مذکور پرداخته شد. افزون بر این با کلیدواژه‌های: سیستم آموزش‌عالی آمریکا<sup>۲</sup>، انگلستان<sup>۳</sup>، آلمان<sup>۴</sup>، روسیه<sup>۵</sup>، چین<sup>۶</sup> و ژاپن<sup>۷</sup> در پایگاه‌های مقالات (ساینس دایرکت<sup>۸</sup>، اشپرنگر<sup>۹</sup>، ویلی آنلاین<sup>۱۰</sup>، اریک<sup>۱۱</sup>، سیج<sup>۱۲</sup>، امرالد<sup>۱۳</sup>) جستجو به عمل آمد. برای توصیف نظام آموزش‌عالی به دایره المعارف‌ها و کتب همچنین جستجو در پایگاه‌های داخلی مقالات (نورمگز، مگیران، پرتال جامع علوم انسانی) مراجعه شد. سپس به تفکیک هر کشور تلخیص و دسته‌بندی به عمل آمد. در مرحله دوم و تفسیر یافته‌ها، اطلاعات مربوط به هر کشور به تفکیک و به شکل تفصیلی از مقالات پژوهشی و سایت‌ها و اسنادبالادستی (با برگردان به فارسی) فیش‌برداری و نگارش شد. در مرحله سوم و همجواری، کنارهم چیدن دو مرحله پیشین انجام شد. بر این اساس، در ادامه دو مرحله قبل یافته‌های همه‌ی کشورها با استفاده از چارچوب موضوعی محقق ساخته در قالب (سابقه آموزش عالی، ساختار اداری و مدیریتی، چشم‌انداز، سیاست‌های اصلی، مالیه و اعتبارات آموزش عالی، تضمین کیفیت، بین‌المللی‌شدن، مهمترین چالش‌های آموزش‌عالی) با یکدیگر ادغام شدند. نتایج این بخش به صورت جدول‌بندی و دیاگرام‌سازی تلخیص شد. در مرحله پایانی و

- 1- Systematic review
- 2- US Higher Education System
- 3- UK Higher Education System
- 4- German higher education system
- 5- Russian higher education system
- 6- China Higher Education System
- 7- Japan Higher Education System
- 8- Science Direct
- 9- Springer
- 10- Wiley Online Library
- 11- ERIC
- 12- Sage Journals
- 13- Emerald

مقایسه، در این مرحله در راستای اهداف پژوهش، چشم‌اندازها و سیاست‌های آموزش عالی کشورها با یکدیگر مقایسه شدند و سپس همخوانی‌ها و تفاوت‌های سیاست‌ها و چشم‌اندازهای نظام آموزش عالی کشورها مشخص و تحلیل شد. فراگرد این مرحله به‌مانند تحلیل مضامین کیفی به شکل استقرایی در دو بخش انجام گرفت. در بخش نخست پس از استخراج سیاست‌ها و چشم‌اندازها به صورت مفاهیم کلیدی (فرایند کدگذاری باز و تکه تکه کردن متون با در نظر گرفتن واحد تحلیل جمله) این مفاهیم به تفکیک هر کشوری که استخراج شده بودند برای بازنمایی چشم‌انداز و سیاست‌های آن کشور مورد استفاده قرار گرفته شد. در بخش دوم، مفاهیم کلیدی با هم ادغام شدند. مفاهیمی که دارای شباهت‌های معنایی بودند به صورت یکپارچه درآمده‌اند و شباهت‌ها را تشکیل دادند. مفاهیم دارای افتراقات معنایی نیز به تفکیک هر کشور به عنوان تفاوت‌های اختصاصی در چشم‌انداز و سیاست‌های کشورها ذکر شدند.



شکل ۲: شمای کلی از فرایند تحلیل داده‌ها

در فرآیند کار به نوعی الگوگیری و بنچ مارک نیز مدنظر قرار گرفت. دیکشنری آکسفورد بنچ‌مارکینگ را قضاوت درباره‌ی کیفیت چیزی بر اساس مقایسه آن با چیزهای مشابه تعریف کرده‌است (آکسفورد، ۲۰۲۰). جوهره بنچ‌مارکینگ یا بهینه‌کاوی این است که دیگران را هم ببینید و بررسی کنید؛ وضع شما نسبت به دیگران چگونه است و چگونه می‌توانید از کسانی که

جلوتر از شما هستند الگوبرداری کنید. پنج‌گام فرایند بهینه‌کاو عبارت اند از: ۱- برنامه‌ریزی برای چگونگی انجام آن؛ ۲- گردآوری داده‌ها؛ ۳- تحلیل داده‌ها؛ ۴- پیاده‌سازی برنامه بهبود؛ ۵- پایش و نظارت است. در مرحله سوم طبقه‌بندی شکاف‌های عملکرد و شناسایی علت اصلی ایجاد چنین شکاف‌هایی اهمیت دارد. در پنج‌مارکینگ داخلی فرایندهای داخل سازمان اندازه‌گیری و نظارت می‌شود؛ اما پنج‌مارکینگ استراتژیک فراتر از صنعت مربوط و پنج‌مارک فرآیندها و روش‌ها با سازمان‌های تراز اول برای تجدیدنظر در شیوه‌های فعلی است (پورمددکار، ۱۳۹۶). در مطالعه‌ی حاضر ضمن بهره‌گیری از روش جورج بردی که از روش‌های شناخته شده مطالعات تطبیقی در دنیاست، سه گام از مراحل پنج‌گانه پنج‌مارکینگ نیز استفاده شد. گام‌های چهارم و پنجم به حوزه‌ی اجرا مربوط می‌شود. نوع پنج‌مارکینگ در این مطالعه استراتژیک بوده و داده‌ها از نوع کیفی بود. درنهایت آموزه‌ها برای ایران براساس جریان‌ات غالب<sup>۱</sup> در آموزش عالی این کشورها شکل گرفت.

#### ۴- یافته‌های پژوهش

##### ۴-۱- مرحله‌ی توصیف و تفسیر

##### بازنمایی چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش عالی آمریکا

ماموریت و چشم‌انداز دانشگاه‌های آمریکا برای پیشبرد دانش، ایجاد کنجکاو ذهنی، ساختن جامعه و توانمندسازی اهداف زندگی، خدمات و رهبری است. دانشگاه‌های آمریکایی، دانشگاه‌های تحقیقاتی دانش‌محور هستند. در آن‌ها دانشجویان پرشور، رهبران جسور، دانش پژوهان، نوآوران و شهروندان فعال، باتوانایی کشف و مشارکت پرورش می‌یابند و با سازمان‌های کلیدی در سراسر جهان همکاری می‌کنند (ماموریت دانشگاه‌های آمریکایی<sup>۲</sup>، ۲۰۱۹). به دلیل وجود سیستم فدرال و چندپاره، وزارت آموزش چشم‌انداز واحدی را طرح‌ریزی نمی‌کند؛ بلکه هر دانشگاه سند چشم‌انداز و ماموریت خاص خود را دارد. سیاست‌های اصلی آموزش عالی آمریکا عمدتاً شامل؛ سیاست استقلال سازمانی دانشگاه‌ها، سیاست آزادی علمی، سیاست حکمرانی مشارکتی، حمایت از ایالت‌ها در زمینه‌ی سیاست‌های آموزشی فدرال، استانداردها، ارزیابی‌ها و مسئولیت‌پذیری، حمایت اقتصادی از دانشجویان اقشار ضعیف جامعه و کم‌برخوردار، توسعه و ترویج آموزش‌های دو زبانه، ایجاد فرصت‌های تحصیلی برابر برای زنان و دختران، آماده‌سازی نیروی کار آینده،

1- Main flows

2- American University's Mission

توسعه‌ی تکنولوژی‌های یادگیری، بین‌المللی‌سازی ابعاد مختلف آموزش عالی، حمایت دولت فدرال از آموزش عالی، الزامات مسئولیت‌پذیری برای مشارکت، سیاست اعتباربخشی در آموزش عالی آمریکا است (سیاست‌های آموزش فدرال و ایالات<sup>۱</sup>، ۲۰۰۹؛ کمیته‌ی سنا<sup>۲</sup>، ۲۰۱۷؛ استون<sup>۳</sup>، ۲۰۰۶).

### بازنمایی چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش عالی آلمان

دورنمای آموزش عالی آلمان: پیمان آموزش عالی ۲۰۲۰ به منظور تقویت دانشگاه‌ها و سایر موسسات آموزش عالی در بلندمدت است به دلیل افزایش جمعیت دانشجویانی آلمان. علاوه بر این، دانشگاه‌ها به طور فزاینده با رقابت‌های بین‌المللی روبه رو شده‌اند. بنابراین، باید رویکردهای خود را در پژوهش و آموزش تغییر دهند. به همین دلیل، دولت فدرال و ایالت‌های آلمان از برنامه‌های تحصیلی برای کمک به دانشگاه‌ها استفاده می‌کنند و مشارکت بیشتری در هزینه‌های غیرمستقیم پروژه‌های تحقیقاتی دارند. از این رو، تامین مالی بیشتر به اقداماتی که به افزایش موفقیت تحصیلی دانشجویان منجر شود، اختصاص می‌یابد. هدف دیگر، اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان در آموزش عالی آلمان است (پژوهش در آلمان<sup>۴</sup>، ۲۰۱۸). سیاست‌های کلیدی آموزش عالی آلمان شامل؛ بین‌المللی‌شدن آموزش عالی، توسعه‌ی نقش بازیگران و کنشگران آموزش عالی آلمان در فرایندهای سیاست‌گذاری، گسترش سیستم‌های تحصیلات عالی، تنوع ارائه در آموزش عالی، افزایش جمعیت دانشجویان ناهمگن (نامتجانس)؛ ترتیب جدید مالی در آموزش عالی، تمرکز بیشتر بر پاسخگویی؛ ایجاد اشکال جدید در حکمرانی، هدایت آموزش عالی، تطبیق استراتژی‌های تامین مالی با اولویت‌های ملی، تضمین و بهبود کیفیت، افزایش نقش آموزش عالی در تحقیقات و نوآوری، تقویت روابط با بازار کار می‌باشد (سازمان همکاری و توسعه‌ی اقتصادی<sup>۵</sup>، ۲۰۱۴؛ پروژه اطلس<sup>۶</sup>، ۲۰۱۳؛ دی‌وایت<sup>۷</sup>، ۲۰۱۱؛ هازلکورن<sup>۸</sup> و همکاران، ۲۰۱۴؛ بیر<sup>۹</sup>،

1- Federal Education Policy and the States

2- senate committee

3- Eaton

4- Research in Germany

5- OECD

6- Project Atlas

7- de Wit

8- Hazelkorn

9- Bieber

۲۰۱۱؛ کیم و دی‌وایت<sup>۱</sup>، ۲۰۱۱؛ اوتیرو<sup>۲</sup>، ۲۰۰۸؛ ژلیازکووا<sup>۳</sup>، ۲۰۱۳؛ استراتژی‌های بین‌المللی شدن<sup>۴</sup>، ۲۰۱۳؛ بورگوارت<sup>۵</sup>، ۲۰۱۲).

### بازنمایی چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش عالی انگلستان

محیط آینده دانشگاه‌های انگلستان در طی پنج سال آینده با طیف وسیعی از چالش‌ها و فرصت‌ها مواجه می‌شود. بی‌ثباتی سیاسی جهانی، از جمله خروج انگلستان از اتحادیه‌ی اروپا، تحولات ملی و منطقه‌ای در انگلستان، تغییر محیط نظارتی و بودجه، به افزایش فشار بر دانشگاه‌ها منجر شده است. این شرایط به‌طور معناداری بر ارزش‌های دانشگاهی آن‌ها تأثیرگذار بوده‌است. از همین رو، به واکنش‌های متفکرانه و استراتژیکی نوینی در آموزش عالی نیاز دارند (وبگاه دانشگاه‌های انگلیس<sup>۶</sup>، ۲۰۱۸) ابعاد چشم‌انداز آموزش عالی آن‌ها شامل؛ موفقیت آموزش عالی بریتانیا براساس سابقه‌ی همکاری بین دانشگاه‌های مختلف، استقلال برای ایجاد سیاست، مسئولیت جمعی برای پیروی از استانداردهای مشترک حکومتی، مبادله‌ی آزاد ایده‌ها و پیش‌گرفتن رهبری عمومی در مقابله با چالش‌های اجتماعی مشترک می‌شود. سیاست‌های کلیدی آموزش عالی انگلستان نیز شامل؛ درنظرگرفتن منافع عمومی توأم با مسئولیت جمعی، حفظ اعتماد سیاستگذاران و مردم؛ شکل‌دهی به سیاست‌های ملی و بین‌المللی؛ تعهد به حداکثر رساندن ارزش‌های اجتماعی و اقتصادی دانشگاه‌ها به نفع دانشجویان، توسعه‌ی کسب و کارها و ارتباط با جامعه‌ی مدنی از طریق تحقیق، آموزش، انتقال دانش، پیگیری حقیقت و تبادل آزاد ایده‌ها؛ داشتن چشم‌انداز جهانی، حمایت از تبادل بین‌المللی و همکاری به نفع بریتانیا و کشورهای شریک؛ تعهد به افزایش انسجام اجتماعی و کیفیت زندگی و مبارزه با نابرابری از طریق گسترش دسترسی به فرصت‌های آموزشی؛ آزادی در تصمیم‌گیری و اتخاذ استراتژی‌ها با همکاری و با توجه به نیاز دانشجویان و جوامع آنها؛ توجه ویژه به مسائل مربوط به امور مالی دانشجویان (به ویژه وام‌های دانشجویی)، افزایش مشارکت و تحرک اجتماعی در آموزش عالی، توسعه‌ی صادرات آموزشی (از جمله دانشجویان بین‌المللی و پژوهش‌های بین‌المللی)، مشارکت و دسترسی عادلانه، کنترل سبب جمعیتی دانشجویان، تحول در برنامه‌ی درسی آموزش عالی؛ توسعه‌ی روش‌های تدریس در نظام

1- Kehm, B. & de Wit

2- Otero

3- Zhelyazkova

4- BMBF Internationalisierungsstrategie

5- Borgwardt

6- Universities UK

آموزش عالی؛ کاربست سیاست‌های پیشرفت دانشجویان؛ اصلاح ساختار نهادها و فراهم‌سازی بودجه می‌شود (فهرست آموزش عالی اروپا<sup>۱</sup>، ۲۰۱۸؛ دسترسی جهانی به آموزش عالی روز، ۲۰۱۸)

### بازنمایی چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش عالی روسیه

دولت روسیه برنامه‌های بلندپروازانه‌ای را برای آموزش عالی این کشور در نظر دارد که بر بهبود کیفیت و وضعیت بین‌المللی آن‌ها تأثیر گذار و متمرکز است. این کشور در تلاش است تا سال ۲۰۲۰ رتبه‌های جهانی دانشگاه‌های خود را به طور قابل توجهی ارتقا دهد و تعداد زیادی از دانشجویان با سطح توانمندی بالا را از سراسر جهان جذب کنند. در عین حال، دولت روسیه به طور فعالانه در تلاش است تا متخصصان را نیز برای تحصیلات به دانشگاه‌های سطح بالای خارج از کشور بورسیه کند. تا با بازگشت آن‌ها پس از تحصیلات از آنها به عنوان بخشی از سیاست‌های مدرنیزه کردن و نوسازی اقتصاد کشور استفاده کند. سیاست‌های آموزش عالی روسیه شامل؛ تضمین کیفیت در آموزش عالی، ساماندهی روندهای جمعیت دانشجویی، بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، رتبه‌بندی و افزایش اعتبار بین‌المللی دانشگاه‌ها؛ توسعه‌ی سیاست‌های مالی آموزش عالی؛ افزایش سهم هزینه‌های آموزشی در بودجه کشور، برقراری فرصت‌های مساوی برای کلیه‌ی شهروندان روسی جهت دستیابی به آموزش عالی، ایجاد شرایط مناسب جهت توسعه‌ی موسسات آموزشی با اشکال متفاوت مالکیتی، توسعه‌ی برنامه‌های آموزشی در جهت جلوگیری از کاهش نرخ سواد و توسعه‌ی روشنفکری و ابعاد فرهنگی شهروندان روسی است (خدمات آموزشی جهانی<sup>۲</sup>، ۲۰۱۷).

### بازنمایی چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش عالی ژاپن

در آموزش عالی ژاپن با توجه اهمیت آموزش برای دستیابی به توسعه‌ی پایدار در آینده، جامعه‌ی مبتنی بر دانش و تشدید رقابت در داخل و خارج از کشور مورد توجه بوده‌است. از این رو، برای دستیابی به این افق تغییر و انجام اصلاحات آموزشی سرلوحه سیاست‌ها قرار گرفته است (وزارت آموزش، فرهنگ، ورزش، علم و فناوری<sup>۳</sup>، ۲۰۱۹). در تاریخ ۲۸ ژانویه ۲۰۰۵، شورای مرکزی آکادمیک، گزارشی در باب آینده‌ی آموزش عالی در ژاپن منتشر کرد که رؤس محتوای اصلی این گزارش شامل؛ روشن‌سازی کارکردهای متنوع آموزش عالی؛ تضمین کیفیت در آموزش عالی؛

1- EuroEducation.net The European Education Directory

2- World Access to Higher Education Day

3- WENR

4- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT)

توسعه‌ی مؤسسات آموزش عالی به شکل ایده‌آل؛ توجه به نقش جامعه برای توسعه‌ی آموزش عالی می‌شود. سیاست‌های کلیدی آموزش عالی این کشور نیز شامل؛ اصلاح ساختار سیستمی و حکمرانی، متنوع‌سازی مالیه‌ی آموزش عالی؛ سیاست‌های تضمین کیفیت؛ سیاست‌های برابری؛ ارتباط با بازار کار؛ سیاست تحقیق و نوآوری؛ بین‌المللی‌شدن آموزش عالی می‌باشد (سازمان همکاری و توسعه‌ی اقتصادی<sup>۱</sup>، ۲۰۰۹؛ یانوزای<sup>۲</sup>، ۲۰۱۱). افزون بر این، مهمترین چالش‌هایی آموزش عالی ژاپن نیز وجود ساختار بروکراتیک در دانشگاه‌ها و جامعه؛ ضعف در برنامه‌های درسی؛ ضعف همکاری بین‌المللی با جامعه‌ی بین‌الملل؛ کمبود اعضای هیات علمی متخصص؛ ضعف زبان انگلیسی در دانشگاه‌های ژاپن؛ جدال‌ها و تضادهای سیاسی با کشور چین و کره جنوبی است (ویلیس<sup>۳</sup> و همکاران، ۲۰۰۸)

### بازنمایی چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش عالی چین

در سند چشم‌انداز آموزش عالی چین تا سال ۲۰۲۰، مدل آموزش عالی چین براساس تجربیات دانشگاه‌های انگلیس یعنی یادگیری به سبک بریتانیایی؛ اما با سیستم مدیریتی منطبق بر آموزش چین پایه‌ریزی شده‌است. چشم‌انداز آموزش عالی چین عبارت است از: توسعه‌ی رهبران و کارآفرینان برای رسیدگی به چالش‌های موجود در جامعه‌ی جهانی در زمان حال و آینده؛ همچنین آموزش شهروندان مسئول جهانی که از نظر اجتماعی و زیست محیطی آگاه هستند؛ توسعه‌ی مهارت‌های اصلی در پژوهش و تولید نتایج پژوهشی جهانی که زندگی انسانی را با توجه به تاثیرات تحولات اجتماعی و اقتصادی بهبود می‌بخشد (دانشگاه ناتینگهام<sup>۴</sup>، ۲۰۲۰). ابعاد توسعه‌ی آموزش عالی در دهه‌های آینده در برگزیده‌ی مواردی مانند؛ سرعت بخشیدن به انتقال سیستم آموزشی کشور به یک سیستم آموزشی قوی و موثر؛ بهبود سطح کیفی آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی؛ ساختن دانشگاه‌های کلاس جهانی و ایجاد یک سیستم آموزشی مدرن با هر دو ویژگی چین (ملی) و استانداردهای جهانی می‌باشد (کای<sup>۵</sup>، ۲۰۱۳). سیاست‌های اصلی آموزش عالی چین نیز مشتمل بر؛ تغییر الگوهای حکمرانی در آموزش عالی، خصوصی‌سازی در ارائه‌ی خدمات آموزشی، تنوع بخشی مالی، تمرکزگرایی در ساختار مدیریتی، تضمین کیفیت، جذب دانشجویان بین‌المللی، ترویج و توسعه‌ی دانشگاه و رشته‌های کلاس جهانی، اصلاح مقررات

1- OECD

2- Yonezawa

3- Willis and others

4- Nottingham

5- Cai

مدیریت دانشجویان در موسسات آموزش عالی، تقویت زمینه‌های ژئوپلیتیک در موسسات آموزش عالی، راه‌اندازی برنامه‌های برای ارتقای کیفیت دوره‌های آموزش عمومی، انجام اصلاحات اداری در آموزش عالی، بهبود ایمنی و مدیریت بحران در پردیس‌ها، کمک به دولت‌های استانی در اجرای تعهدات خود در زمینه‌ی آموزش، ترویج اصلاحات و توسعه در آموزش پزشکی، ترویج و توسعه‌ی آموزش‌های ویژه، اطمینان از اجرای آموزش اجباری با کنترل نرخ ترک تحصیل، بهبود وضعیت اخلاقی در آموزش ابتدایی و متوسطه، معرفی کتابهای درسی متمرکز برای آموزش اجباری، پیشبرد اصلاحات نظام آموزشی و سازوکارهای آموزشی، ادغام بیشتر صنعت و نظام آموزش عالی، تحول در سیستم پذیرش دانشجو، توسعه‌ی تحقیقات کاربردی و سیاست‌پژوهی، توسعه‌ی آموزش از راه دور است (کای، ۲۰۱۰: ۲۰۱۳؛ یان<sup>۱</sup>، لی<sup>۲</sup>، ۲۰۱۰؛ وزارت آموزش جمهوری چین<sup>۳</sup>، ۲۰۱۷؛ سابقی، علممحمد، ۱۳۹۲)

#### بازنمایی چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش عالی ایران

طبق سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ وضع مطلوب کشور ایران چنین ترسیم شده‌است؛ دست یافتن به جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه‌ی آسیای جنوب غربی (شامل؛ آسیای میانه، قفقاز، خاورمیانه و کشورهای همسایه)، با تأکید بر جنبش نرم‌افزاری و تولید علم، رشد پرشتاب و مستمر اقتصادی، ارتقای نسبی سطح درآمد سرانه و رسیدن به اشتغال کامل (سند چشم‌انداز، ۱۳۸۹). سیاست‌های آموزش عالی ایران نیز حاوی، دستیابی به رتبه‌ی اول منطقه در علم و فناوری و تثبیت آن با اهتمام به تحقق سیاست‌های کلی علم و فناوری، اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و تأکید بر دوران تحصیلی کودکی و نوجوانی، افزایش سهم آموزش‌های مهارتی در نظام آموزشی کشور، توسعه‌ی علوم پایه و تحقیقات بنیادی، نظریه‌پردازی و نوآوری در چارچوب سیاست‌های کلی علم و فناوری و نقشه‌ی جامع علمی کشور (۱۳۹۰)؛ ساماندهی نظام ملی آمار و اطلاعات علمی، پژوهشی و فناوری جامع و کارآمد؛ تحول و ارتقای علوم انسانی به ویژه تعمیق شناخت معارف دینی و مبانی انقلاب اسلامی؛ تنظیم رابطه‌ی متقابل تحصیل با اشتغال و متناسب‌سازی سطوح و رشته‌های تحصیلی با نقشه‌ی جامع علمی کشور و نیازهای تولید و اشتغال؛ گسترش همکاری و تعامل فعال، سازنده و الهام‌بخش در حوزه‌ی علم و فناوری با سایر کشورها و مراکز علمی و فنی معتبر منطقه‌ای و جهانی به ویژه جهان اسلام و توسعه‌ی تجارت و صادرات محصولات دانش‌بنیان؛ توسعه و ساماندهی نظام ملی نوآوری و حمایت از

1- Yan

2- Li

3- Ministry of Education of the People's Republic of China

پژوهش‌های مسأله‌محور و تجاری‌سازی پژوهش و نوآوری، و توسعه‌ی نظام جامع تامین‌مالی در جهت پاسخ به نیاز اقتصاد دانش‌بنیان می‌شود (قانون برنامه ششم توسعه، بی تا).

#### ۴-۲- مرحله‌ی هم‌جواری داده‌های کیفی

#### جدول ۳: چشم‌انداز آموزش عالی هفت کشور مورد مطالعه

کشور	چشم‌انداز آموزش عالی
آمریکا	ملاحظه آزادی بیان و جستجوی حقیقت در کارویژه‌های دانشگاهی؛ ایجاد فضای دانشگاهی یادگیری محور؛ ارائه‌ی یک محیطی یکپارچه برای تحقیقات چند رشته‌ای؛ حمایت از پایداری محیطی و مسئولیت اجتماعی دانشگاه‌ها؛ توجه به رشد اقتصادی در کارکردهای دانشگاه‌ها؛ تقویت و ایجاد روابط مثبت آموزش عالی با جامعه؛ انعطاف‌پذیری و حفظ سنت‌ها، ارزش‌ها و میراث گذشته؛ برتری علمی نسبت به دیگر رقبای بین‌المللی؛ توسعه و توجه به گوناگونی رشته‌های دانشگاهی و برنامه‌های حرفه‌ای در آموزش عالی؛ پیوند و مشارکت‌های استراتژیک با دانشکده‌ها، جوامع شهری، ایالتی، ملی و جهانی؛ ایجاد و توسعه‌ی روابط و برنامه‌های بین‌المللی؛ آفرینش فرهنگ دانشگاهی که کارکرد اصلی آن مسئولیت اجتماعی دانشگاه در قبال جامعه باشد.
انگلستان	ایجاد مسئولیت‌های جمعی برای پیروی از استانداردهای مشترک ملی؛ فراهم‌سازی فضای برای مبادله‌ی آزاد ایده‌ها و در پیش گرفتن رهبری عمومی در مقابله با چالش‌های اجتماعی مشترک؛ تعهد جهت به حداکثر رساندن ارزش‌های اجتماعی و اقتصادی دانشگاه‌ها به نفع جامعه دانشگاهی، صنایع و جامعه؛ داشتن چشم‌انداز جهانی، حمایت از تبادلات بین‌المللی و همکاری به نفع کشور انگلستان و کشورهای شریک؛ مبارزه با نابرابری از طریق گسترش دسترسی به فرصت‌های آموزشی؛ آزادی در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری و اتخاذ استراتژی‌های آموزش عالی با همکاری ذی‌نفعان مختلف؛ افزایش اعتبار بین‌المللی در آموزش و پژوهش؛ حصول اطمینان از کیفیت آموزش عالی؛ ایجاد سیستم پایدار مالی در آموزش عالی؛ ایجاد بستری برای یادگیری مادام‌العمر و بازسازی مداوم
آلمان	تقویت تعاملات دانشگاه‌ها و سایر موسسات آموزش عالی در بلندمدت؛ ارتقای رقابت در بازارهای بین‌المللی آموزش عالی؛ مشارکت بیشتر دولت فدرال و ایالت‌ها در تامین هزینه‌های غیرمستقیم و پروژه‌های تحقیقاتی
روسیه	ارائه‌ی برنامه‌های برای بهبود کیفیت و وضعیت بین‌المللی؛ ارتقای جایگاه دانشگاه‌ها در نظام‌های رتبه‌بندی بین‌المللی؛ ترویج ابتکار و نوآوری با تمرکز منابع (انسانی، انگیزشی، مالی و اطلاعاتی) در سطوح ملی و سازمانی؛ افزایش رقابت بین دانشگاه‌های ملی در درون کشور؛ الگوگیری از تجارب دانشگاه‌های خارج از کشور؛ ترویج بهترین شیوه‌های یادگیری جهانی.
ژاپن	دستیابی به توسعه‌ی پایدار؛ روشن‌سازی و توجه به کارکردهای متنوع آموزش عالی؛ اصلاح منابع انسانی، مدیریتی، حقوق و دستمزد و اصلاحات اداری در دانشگاه‌ها؛ تقویت همکاری دانشگاه‌ها و صنعت و دولت‌های محلی؛ نوآوری اجتماعی از طریق همکاری جامع با جوامع محلی از نظر آموزشی و پژوهشی؛ افزایش مشارکت‌های بین‌المللی؛ تقویت علوم طبیعی در دانشگاه‌ها؛ اصلاح سیستم

ارتباطی دبیرستان و دانشگاه و ایجاد یک سیستم آموزشی یکپارچه؛ غنی‌سازی ابتکارهای آموزشی جهت تشویق چشم‌انداز جهانی	
آموزش شهروندان مسئول جهانی که از نظر اجتماعی و زیست محیطی آگاهند؛ توسعه‌ی مهارت‌های اصلی در پژوهش و تولید نتایج متغیر جهانی با توجه به تحولات اجتماعی و اقتصادی جهان؛ ترویج و توسعه‌ی همکاری‌های بین‌المللی؛ افزایش تعهدات محلی از رهگذر خدمات عمومی و گسترده به جامعه؛ سرعت بخشیدن به انتقال سیستم آموزشی کشور به یک سیستم آموزشی قوی و کارآمد در کلاس جهانی؛ بهبود کیفیت سطح آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی دانشگاه‌ها؛ ایجاد یک سیستم آموزشی مدرن با هر دو ویژگی چین (ملی) و استانداردهای جهانی	چین
زمینه‌سازی جامعه جهانی عدل مهدوی و برخورداری از توانمندی‌های تربیتی ممتاز در تراز جمهوری اسلامی ایران؛ توانمندی در سطح منطقه و دارای تعامل سازنده و مؤثر با نظام‌های تعلیم و تربیتی در سطح جهان؛ زمینه‌سازی برای شکوفایی فطرت و استعدادها و شکل‌گیری هویت یکپارچه اسلامی، انقلابی - ایرانی؛ برخورداری از مربیان و مدیران مؤمن آراسته به فضائل اخلاق اسلامی	ایران

(منبع: یافته‌های پژوهش)

در جدول شماره ۴ در یک فرآینداستقرایی واکنش‌گرا جهت‌گیری‌های سیاستی کشورهای هدف بازنمایی شده‌است.

جدول ۴: سیاست‌ها و جهت‌گیری سیاستی آموزش عالی هفت کشور مورد مطالعه

جهت‌گیری سیاستی <sup>۲</sup>	سیاست‌های آموزش عالی <sup>۱</sup>	کشور
توسعه‌ی همکنشی‌های علمی با تاکید بر سیاست‌های تضمین کیفیت؛ انطباق میان سیاست‌های آموزش عالی و بازار کار؛ توجه به مسئولیت‌های اجتماعی دانشگاه در قبال جامعه	گسترش و تنوع در سیستم‌های تحصیلات عالی؛ افزایش مشارکت زنان در آموزش عالی؛ ایجاد ترتیبات مالی جدید و تخصیص بودجه عمومی بیشتر و مبتنی بر عملکرد در آموزش عالی؛ تمرکز بیشتر بر پاسخگویی و عملکرد؛ توسعه سیستم‌های تضمین کیفیت؛ به‌کارگیری اشکال جدید حکمرانی نهادی؛ توجه به شبکه‌ی جهانی، تحرک و همکاری بین‌المللی (بین‌المللی شدن دانشگاه‌ها)؛ ایجاد پیوند سیستمی در سیستم آموزشی؛ تقویت توانایی نهادها برای هماهنگی با استراتژی آموزش عالی در سطح ملی؛ ایجاد توافق میان ذینفعان در مورد سیاست‌های آموزش عالی؛ بهبود انتشار دانش به جای تقویت تجارتی از طریق حقوق مالکیت معنوی؛ تقویت و گسترش کانال‌های تعامل و تشویق همکاری بین‌سازمانی؛ گسترش معیارهای مورد	آمریکا

1- Higher Education Policies  
2- Policy direction

	<p>استفاده در ارزیابی‌های پژوهشی؛ خودمختاری موسسات آموزش عالی در مدیریت منابع انسانی خود؛ تطبیق آزادی آکادمیک با مشارکت نهادها در جامعه؛ هماهنگی سیاست‌های بازارکار و سیاست‌های آموزشی؛ توسعه سیاست‌های مشارکتی از سطح پایین به بالا؛ انجام اصلاحات تدریجی بیشتر از انجام اصلاحات گسترده</p>	
<p>بسط برابری و ایجاد تحرک اجتماعی از طریق آموزش عالی؛ توسعه فعالیت‌های مالیه آموزش عالی توام با برنامه‌های حمایتی</p>	<p>سیاست‌های برای برابری آموزش عالی؛ سیاست‌های حمایت مالی از دانشجویان؛ توسعه منابع مالی و ثبات مالی آموزش عالی؛ تضمین کیفیت؛ انجام تحقیقات تراز جهانی؛ سرمایه‌گذاری بیشتر در بخش خصوصی در تحقیق و توسعه؛ تربیت نیروی انسانی متخصص</p>	<p>انگلستان</p>
<p>توسعه مبادلات بین‌المللی در آموزش و پژوهش؛ پرورش شهروندان مسئولیت‌پذیر با افق جهانی</p>	<p>تقویت همکاری بین‌المللی و افزایش شبکه‌های بین‌المللی از طریق دانشکده‌ها و محققان؛ شفافیت بیشتر؛ آفرینش فرصت‌های شغلی برای دانش آموختگی؛ آماده‌سازی مسئولیت‌های شهروند جهانی در دانشجویان از رهگذر تطبیق برنامه‌های درسی و ایجاد برنامه‌های تحصیلی مشترک و گسترش آموزش به زبان انگلیسی؛ افزایش فعالیت‌های بازار یابی؛ گسترش همکاری‌های تحقیقاتی بین‌المللی و بهبود تحقیقات استراتژیک توام آفرینش ساختارهای پشتیبانی مالی</p>	<p>آلمان</p>
<p>ارتقای جایگاه دانشگاه‌های ملی در لیگ‌های رتبه‌بندی؛ توجه به برنامه‌های برای ارزیابی و بهبود کیفیت در آموزش عالی</p>	<p>صدور مجوز رسمی و دولتی برای ایجاد موسسات و شعب آنها؛ تضمین کیفیت در آموزش عالی؛ ساماندهی روندهای جمعیت دانشجویی؛ توسعه ارتباطات و تعاملات بین‌المللی؛ رتبه‌بندی و اعتبار بین‌المللی آموزش عالی؛ دگرگونی سیاست‌های مالیه آموزش عالی</p>	<p>روسیه</p>
<p>ارتقاء کیفیت آموزش و پژوهش با رویکرد بین‌المللی؛ برون‌سپاری به بخش خصوصی؛ متناسب سازی آموزش عالی با بازارکار</p>	<p>توجه به کیفیت پژوهش؛ توجه به مقوله‌های تنوع بخشی، مشارکت و دسترسی به آموزش عالی؛ توسعه منابع انسانی در آموزش عالی؛ توجه به سیاست‌های مالیه آموزش عالی؛ توجه به سیاست‌های تضمین کیفیت؛ توجه به سیاست‌های برابری؛ ارتباط آموزش عالی با بازارکار؛ توجه به سیاست تحقیق و نوآوری؛ افزایش فعالیت‌های بین‌المللی و شبکه‌سازی بین‌المللی در پژوهش؛ توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی.</p>	<p>ژاپن</p>

<p>ماليه متنوع در آموزش عالی با حضور گسترده بخش خصوصی؛ استانداردسازی آموزش عالی بر پایه دانشگاه‌های کلاس جهانی؛ توسعه ارتباطات سه جانبه دولت، دانشگاه و صنعت</p>	<p>تنوع‌بخشی به منابع مالی با مشارکت بخش خصوصی؛ تمرکز زدایی و استقلال در مدیریت آموزش عالی؛ توجه به سیاست‌های تضمین کیفیت و ارزیابی مداوم آن؛ توسعه منابع کتابخانه‌ای و دیجیتال؛ بازنگری در سیاست‌های جذب دانشجویان؛ تقویت و توسعه دیدگاه‌های ایدئولوژیکی، اخلاقی و فرهنگی دانشجویان؛ ترویج و توسعه دانشگاه و رشته‌های کلاس جهانی؛ بهبود اصلاحات اداری و مقرراتی در آموزش عالی؛ ادغام بیشتر صنعت و نظام آموزشی؛ توسعه تحقیقات کاربردی و سیاست‌پژوهی؛ توسعه آموزش از راه دور</p>	<p>چین</p>
<p>افزایش مبادلات بین‌المللی توأم با حفظ هویت دینی و انقلابی؛ توسعه فعالیت‌های تجاری‌سازی و تعامل مستمر با صنعت در جهت پاسخگویی به نیازهای بومی؛ توسعه علوم انسانی اسلامی و بومی توأم با حل مسائل جامعه</p>	<p>دستیابی به رتبه‌ی اول منطقه در علم و فناوری و تثبیت آن با اهتمام به تحقق سیاست‌های کلی علم و فناوری؛ افزایش سهم آموزش‌های مهارتی در نظام آموزشی کشور؛ تحول و ارتقای علوم انسانی به ویژه تعمیق شناخت معارف دینی و مبانی انقلاب اسلامی؛ توسعه و ساماندهی نظام ملی نوآوری و حمایت از پژوهش‌های مسئله‌محور و تجاری‌سازی پژوهش و نوآوری؛ توسعه نظام جامع تامین مالی در جهت پاسخ به نیاز اقتصاد دانش‌بنیان؛ بین‌المللی شدن دانشگاهها از طریق ایجاد شعبه بامشارکت دانشگاه‌های معتبر خارجی و تسهیل تعاملات؛ تحول و ارتقای علوم انسانی در دانشگاهها در ابعاد اسلامی‌سازی، بومی‌سازی، کارآمدی و روزآمدی؛ ایجاد سامانه واحد و یکپارچه اطلاعات علم و فناوری؛ تسهیل مشارکت شرکتهای دانش‌بنیان و فناور و فعالان اقتصادی کشور در زنجیره تولید بین‌المللی؛ واگذاری مالکیت فکری، دانش فنی و تجهیزاتی بخش دولتی به دانشگاهها؛ تشویق خیرین و واقفان و رفع موانع موجود، به گونه‌ای که سهم وقف و خیریه از تامین مالی دانشگاهها و مؤسسات آموزش عالی و پژوهشی و فناوری؛ اصلاح ساختارها و نهادهای علم و فناوری و انسجام بخشیدن به آنها و هماهنگ‌سازی نظام تعلیم و تربیت؛ نهادینه کردن مدیریت دانش و ابتنای مدیریت جامعه بر اخلاق؛ نهادینه کردن نگرش اسلامی به علم و تسريع در فرایندهای اسلامی شدن نهادهای آموزشی و پژوهشی؛ جهت‌دهی آموزش، پژوهش، فناوری و نوآوری به سمت حل مشکلات و رفع نیازهای واقعی و اقتضانات کشور با توجه به آمایش سرزمین و نوآوری در مرزهای دانش؛ متحول‌سازی و ارتقای کمی و کیفی علوم انسانی و هنر؛ توسعه و تعمیق و تقویت آموزش و پژوهش در حوزه‌ی علوم پایه</p>	<p>ایران</p>

در ادامه در شکل (۳) اهم سیاست‌های آموزش عالی کشورهای مورد مطالعه به صورت تصویر کشیده می‌شود.



۴-۳- مرحله‌ی مقایسه

جدول ۵: وجوه اشتراک و افتراق چشم‌انداز آموزش عالی کشورهای مورد مطالعه

وجوه اشتراک چشم‌اندازها <sup>۱</sup>	وجوه افتراق چشم‌اندازها <sup>۲</sup>
<ul style="list-style-type: none"> <li>• توجه به تعاملات بین‌المللی و داشتن افق جهانی در آموزش عالی</li> <li>• پایبندی به کندوکاو و مکاشفه حقیقت در سایه آزادی بیان</li> <li>• پرورش دانش‌آموختگانی چند بعدی و توانمند</li> <li>• محور قرار دادن نیازهای محلی در کارکردهای دانشگاهی</li> <li>• دو سویه‌سازی رابطه‌ی آموزش عالی با جامعه توأم با مشارکت همه ذی‌نفعان</li> <li>• تأکید بر عدالت و دسترسی همگان به آموزش عالی</li> <li>• توسعه‌ی همزمان کمی و کیفی تحصیلات تکمیلی با رویکرد بین‌المللی</li> <li>• قاعده‌مندسازی همکاری دانشگاه‌ها در درون کشورها</li> <li>• توجه به مقوله‌های گوناگونی و تنوع در آموزش عالی</li> <li>• تأکید بر اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی</li> <li>• افزایش رقابت و برتری در بازارهای بین‌المللی آموزش عالی</li> <li>• محور قرار دادن توسعه‌ی پایدار در چشم‌اندازها</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• هر کشور با توجه به بافتار و ساختار خود سناریوهای گوناگونی برای آینده آموزش عالی خود پی‌ریزی کرده‌است، در آمریکا [با تاسی از الگوی بازار] بیشتر انتظار رشد اقتصادی و درآمدزایی در کنار برآورد نیازهای حداکثری محیطی است. در حالی که آلمان بیشتر به دنبال مشارکت حداکثری دولت در تأمین هزینه‌های آموزش عالی است.</li> <li>• در آموزش عالی آمریکا به گوناگونی رشته‌های تحصیلی دانشگاهی نیز برای رفع نیازهای متنوع محلی، ملی و جهانی توجه شده‌است.</li> <li>• در آموزش عالی انگلستان در چشم‌اندازهای آینده به دنبال ساماندهی شعبه‌های آموزش عالی فراملی هستند.</li> <li>• در آموزش عالی انگلستان [بر مبنای الگوی آکسپریجی] به دنبال انسجام اجتماعی بیشتر و ارتقای کیفیت زندگی هستند.</li> <li>• در افق‌های آینده آموزش عالی انگلستان در کنار ایجاد فرصت‌های برابر در دسترسی همگان به آموزش عالی به دنبال ایجاد عدالت اجتماعی و توزیع برابر درآمد از رهگذر آموزش عالی هستند.</li> <li>• در آموزش عالی انگلستان در کنار تأکید بر استقلال دانشگاهی و مدیریت و مشارکت ذی‌نفعان در افق‌های آینده برای آموزش عالی ماموریت‌های متنوعی متصور شده‌اند.</li> <li>• در آموزش عالی انگلستان استانداردسازی و حصول اطمینان از کیفیت نسبت به دیگر کشورها پر رنگ‌تر است.</li> <li>• در آموزش عالی انگلستان علاوه بر آموزش، پژوهش و ارتقای جایگاه بین‌المللی برقراری روابط پایدار با کشورهای شریک مورد توجه است.</li> <li>• در سناریوهای آینده‌ی آموزش عالی آلمان افزون بر تعاملات فراملی به تعاملات ملی بین موسسات و دانشگاه‌ها با مشارکت بیشتر دولت در چشم‌اندازهای آینده توجه شده‌است.</li> <li>• در آموزش عالی ژاپن به دنبال توسعه‌ی جامعه دانایی محور و جامعه‌ی مبتنی بر دانش در چشم‌اندازهای آینده آموزش عالی خود هستند.</li> </ul>

1- Similarities the vision of higher education  
2- differences the vision of higher education

<ul style="list-style-type: none"> <li>• در آموزش عالی ژاپن به اصلاحات ساختاری، قانونی، حقوقی و آموزشی در آینده فراروی آموزش عالی توجه شده‌است.</li> <li>• در آموزش عالی ژاپن علاوه بر انتظارات اجتماعی، بیشتر انتظارات ملی در راستای تقویت صنایع بومی و ملی در داخل کشور در افق‌های آینده پی‌جویی می‌شود.</li> <li>• در سنایورهای آینده آموزش عالی ژاپن به طور گسترده حمایت از فعالیت‌های سازمان یافته دانشجویی مطرح است.</li> <li>• آموزش عالی چین بیشتر دورنمای جهانی در حل مشکلات جامعه‌ی جهانی از طریق پرورش دانش‌آموختگان دانشگاهی دارد [بیشتر افق‌ها فراملی است تا ملی و تحولات جهانی در کنار تعهدات ملی مدنظر است]</li> <li>• در آموزش عالی چین به دنبال پیوند و تلفیق بین سیستم آموزش عالی ملی با سیستم جهانی آموزش عالی در افق‌های بلندمدت خود هستند [حفظ ویژگی‌های ملی و پذیرش ویژگی‌های جهانی]</li> <li>• در آموزش عالی روسیه تاکید بر ارتقای جایگاه دانشگاه‌ها روسیه در نظام‌های جهانی رتبه‌بندی دانشگاه‌های بین‌المللی هستند [با توجه به عقب افتادگی در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی در مقابل با دیگر رقبا]</li> <li>• در آموزش عالی روسیه در چشم‌اندازهای آینده از طریق اعزام و بازگشت دانشجویان به خارج از کشور به دنبال تقویت و توانمندسازی جامعه دانشگاهی خود هستند.</li> <li>• الگوگیری و پیروی از تجارب موفق آموزش عالی دیگر کشورها در آموزش عالی روسیه مد نظر است.</li> <li>• در آموزش عالی ایران با توجه به ساختار حکمرانی توجه به آموزش ملی و بین‌المللی نشانگرهای اعتقادی و دینی نیز در افق‌های آینده آموزش عالی مورد توجه است.</li> <li>• در آموزش عالی ایران بنابر هویت به شکل‌گیری شخصیت انقلابی-ملی توأم با برخورداری از صفات اسلامی مورد توجه است.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• کنشگری مستمر دانشگاه‌ها در مثلث دانشگاه، دولت و صنعت</li> <li>• توجه به دوره‌های توانمندسازی و توسعه‌ی حرفه‌ای جامعه دانشگاهی</li> <li>• در نظر قراردادن معیارهای دانشگاه کلاس جهانی [در آموزش، پژوهش و خدمات اجتماعی]</li> <li>• بسترسازی برای توسعه‌ی روحیه خلاقیت و آفرینش‌های فکری جامعه دانشگاهی</li> </ul>
--	---

منبع: یافته‌های پژوهش

در بخش سیاست‌ها نیز می‌توان وجوه اشتراک و تفاوت را از یکدیگر متمایز کرد (جدول ۶).

**جدول ۶: وجوه اشتراک و افتراق سیاست‌های آموزش عالی کشورهای مورد مطالعه**

وجوه افتراق سیاست‌ها <sup>۱</sup>	وجوه اشتراک سیاست‌ها <sup>۲</sup>
<p>ژاپن: انجام اصلاحاتی در رویه، برنامه‌ها و سیاست‌های آموزش عالی، تاکید بر مشارکتی کردن تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی‌ها، بازساماندهی سیاست‌های مالی آموزش عالی، راه‌اندازی رقابت بین دانشگاه‌های ملی برای دستیابی به کیفیت بالاتر، اتخاذ سازوکارهای برای تشریح اطلاعات در باب کم و کیف فرایند تدریس و یادگیری برای دانشجویان و کارفرمایان، گسترش جامعه‌ی زنان در پژوهش در کنار حمایت از پژوهشگران جوان، توجه به دوره‌های کارآموزی دانشگاهیان در صنعت، اتخاذ سیاست‌های علمی در راستای دستیابی به توسعه‌ی پایدار.</p> <p>آمریکا: اتخاذ سیاست‌های جدید در حکمرانی آموزش عالی، پر رنگ‌شدن مجدد نقش بخش دولتی در آموزش عالی، حمایت از دانشجویان کم‌برخوردار، اتخاذ سیاست‌های برای ارزیابی کیفیت پژوهش‌ها، بهبود ساختار پذیرش در آموزش عالی، توجه به سیاست‌هایی در جهت اشتغال، انجام اصلاحات تدریجی [در فواصل زمانی کوتاه].</p> <p>آلمان: توسعه‌ی مهارت‌های پرسشگری و انتقادی دانشجویان، پرورش شهروندان مسئولیت‌پذیر با افق دید جهانی.</p> <p>چین: پرورش و بهسازی مدیران، توسعه و ایجاد دانشگاه‌های در کلاس جهانی، بازنگری در قوانین آموزش عالی، تاکید بر سیاست‌های تقویت دوره‌های عمومی آموزشی، پاسخگویی ایالات به تعهدات آموزشی خود، حصول اطمینان از اجرای آموزش اجباری، توسعه‌ی پژوهش‌های کاربردی.</p> <p>روسیه: ارتقای استانداردهای آموزش عالی ملی، کنترل سبب جمعیتی دانشجویان، اتخاذ سیاست‌هایی برای</p>	<p>• تمرکز زدایی و تاکید بر استقلال نهادی موسسات آموزش عالی و دانشگاه‌ها</p> <p>• مدیریت و شرکت‌دادن ذینفعان در فراگرد سیاست‌گذاری آموزش عالی</p> <p>• توجه به مقوله‌ی تنوع در آموزش عالی</p> <p>• اتخاذ سیاست‌های در جهت برابری [برابری جنسیتی، اقلیت‌ها و دسترسی همگانی]</p> <p>• اتخاذ سیاست‌های در جهت مالیه‌ی نظام‌های آموزش عالی برای بهبود عملکرد</p> <p>• توجه به اصل شفافیت و پاسخگویی</p> <p>• تاکید بر سیاست‌هایی در جهت تضمین و ارزیابی کیفیت آموزش عالی (ارزیابی درونی و بیرونی)</p> <p>• الحاق به سازمان‌ها و آژانس‌های بین‌المللی تضمین کیفیت آموزش عالی</p> <p>• توجه به سیاست‌های در جهت پژوهش و آموزش بین‌المللی</p> <p>• سیاست‌های اصلاحی قانونی و ساختاری برای تسهیل مبادلات بین‌المللی در آموزش عالی</p> <p>• هارمونی آموزش عالی با نیازها در جهت توسعه‌ی ملی و منطقه‌ای</p> <p>• بازساماندهی رویکردهای مالی در نظام آموزش عالی</p> <p>• بازتعریف شیوه‌های آموزشی و درسی</p> <p>• توسعه‌ی فرصت‌های شغلی برای دانش‌آموختگان</p> <p>• همسویی آموزش عالی با نیازهای جامعه و بازار کار</p> <p>• تقویت و پیوند آکادمیک دوره‌های دانشگاهی با دوره‌های پیشین (آموزش عمومی)</p> <p>• گنجاندن سیاست‌های در راستای تقویت زیرساخت‌های فناوریانه [یادگیری الکترونیکی، از راه دور و ...]</p>

1- Similarities the policies of higher education  
2- differences the policies of higher education

<p>بهبود جایگاه و رتبه‌ی دانشگاه‌های ملی در رتبه‌بندی جهانی.</p> <p>انگلستان: برابری اجتماعی و ارتقای جایگاه اجتماعی افراد از رهگذر آموزش‌عالی، اعتماد جامعه‌ی بیرونی به آموزش‌عالی، پرورش نیروی انسانی ماهر و متخصص برای نیازها ملی، انجام پژوهش‌های برتر در سطح جهانی، سرمایه‌گذاری بیشتر بخش خصوصی در (R&amp;D).</p> <p>ایران: مهارت محور کردن آموزش‌عالی، توسعه‌ی تحقیقات بنیادی و علوم پایه، تحول در علوم انسانی، تجاری‌سازی دستاوردهای پژوهشی، نکوداشت فرهیختگان دانشگاهی، ساخت سامانه جامع و یکپارچه اطلاعات، انجام سیاست‌های برای تسهیل مشارکت شرکت‌های بخش خصوصی در تولید، توجه به قوانین مالکیت معنوی و واگذاری آن‌ها به دانشگاه‌ها، سیاست‌های برای توسعه‌ی موقوفات در آموزش‌عالی، برپایی اقتصاد دانش بنیان، جهت‌دهی نگرش اسلامی به تولیدات علمی، توجه به سیاست‌های آمایش سرزمینی در آموزش‌عالی.</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• تنظیم سیاست‌های در جهت حمایت مالی از جامعه‌ی دانشگاهی در غالب وام</li> <li>• سیاست‌های توسعه‌ی منابع انسانی</li> <li>• سیاست‌های در جهت تقویت همکاری مثلث دولت، دانشگاه و صنعت</li> <li>• اتخاذ سیاست‌های مشاوره‌ای (شغلی و تحصیلی) برای دانشجویان</li> <li>• توجه به سیاست‌های پژوهشی در ابعاد گوناگون [مالکیت معنوی، مالیه‌ی پژوهش، مشارکت بخش خصوصی، اخلاق، مسئله و ماموریت‌گرا بودن]</li> <li>• توسعه‌ی دسترسی به پایگاه‌های اطلاعاتی بین‌المللی</li> </ul>
--	--

منبع: یافته‌های پژوهش

## ۵- بحث و نتیجه‌گیری

دانشگاه‌ها به‌مثابه مراکزی برای زایش، پردازش و تولید دانش فناوری هستند که در روند توسعه‌ی کشورها تاثیر بی‌بدیلی دارند و همواره نقش موثری را ایفا کرده‌اند. امروزه، یکی از بزرگ‌ترین و اصلی‌ترین بخش مولد هر جامعه، بخش آموزش آن است و چنان‌چه کشوری از توجه به این نظام و کوشش در راه بهبود آن چشم‌پوشی کند؛ از رقیبان جهانی عقب خواهد ماند (قریشی خوراسگانی و همکاران، ۱۳۹۷) با این وجود، در کشورهای در حال توسعه‌ی ضعف زیرساخت‌ها، عقب‌ماندگی تکنولوژی‌ها، ازدیاد جمعیت، کمبود نیروی متخصص، کمبود سرمایه‌گذاری‌های مالی، ضعف مدیریتی، منازعات قومی و داخلی و... چالش‌هایی فراتر از آموزش‌عالی هستند که بر سیستم آموزش‌عالی و میزان پاسخگویی آن اثرگذارند. بنابراین، برای غلبه بر این چالش‌ها کشورها بیش از هر چیز نیازمند مطالعه‌ی تجارب یکدیگر و بازنمایی و بازنگری در ساختارهای

آموزش عالی خود هستند. در این میان یکی از بهترین راهبردهای اصلاح و بازنگری در نظام آموزش عالی مطالعات تطبیقی و بهره‌گیری از راه‌های رفته و تجارب کشورهای پیشرفته و موفق از سیاستگذاری در سطح کلان تا ریزساختارها در سطح دانشگاه‌هاست. برخلاف اینکه نظام‌های آموزشی باید در ظرف مکانی خود واکاوی شوند؛ اما انجام مطالعات تطبیقی و تلفیق آن با نگره‌ها و سیاست‌های ملی و بومی می‌تواند بسیار گره‌گشا باشد. با توجه به اینکه افق کشور ما نیز برای ۱۴۰۴ دستیابی به جایگاه نخست منطقه در ابعاد گوناگون است با بهره‌گیری از تجارب کشورهای موفق برای آموزش عالی کشور می‌توان دستیابی به این دورنما را سرعت بخشید و آن را محقق ساخت.

نکته‌ی دیگر، اینکه در تحلیل نگاه رشد محور (کمی‌نگر) و کیفیت محور در چشم‌اندازها و سیاست‌ها می‌توان در دو دسته جای داد. کشورهای دسته اول همچون؛ انگلستان، آمریکا و آلمان و ژاپن از دیرباز به دلیل توجه و تاکید بسیار بر سیاست‌ها و برنامه‌های تضمین کیفیت نگاه کیفیت محوری را در سیاست‌ها و چشم‌اندازهای خود پی‌جویی می‌کنند. حال آنکه در کشورهای دسته دوم مطالعه؛ ایران، چین، و روسیه به دلیل کامل نبودن زیرساخت‌ها همچنان به دنبال سیاست‌ها و چشم‌اندازهای کمی‌نگرانه همچون ارتقا در نظام‌های رتبه‌بندی و تاسیس و گسترش مراکز جدید هستند. در عین حال با اتخاذ سیاست‌هایی به دنبال گذار به سمت کیفیت‌گرایی هستند.

#### جدول ۷: مقایسه‌ی تطبیقی رشد محوری (کمی‌نگر) و کیفیت محوری در چشم‌اندازها و

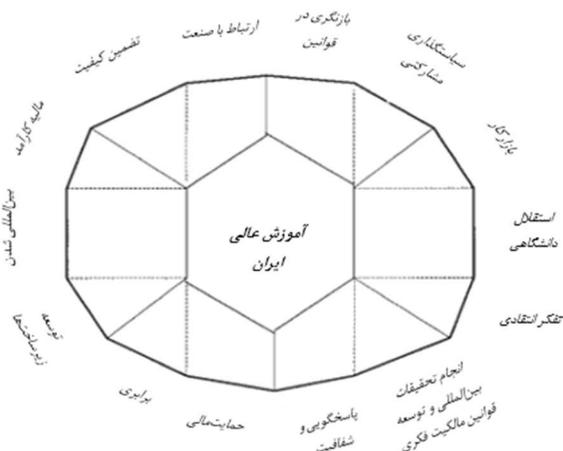
##### سیاست‌های کشورهای مورد مطالعه

رشد محور (کمی‌نگر)	کیفیت محور
<ul style="list-style-type: none"> <li>• ایران</li> <li>• چین</li> <li>• روسیه</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• انگلستان</li> <li>• آلمان</li> <li>• آمریکا</li> <li>• ژاپن</li> </ul>

منبع: یافته‌های پژوهش

در این مطالعه تلاش شد تا مهمترین بخش‌های آموزش عالی کشورها که شامل چشم‌انداز و سیاست‌های آموزش عالی آن‌ها می‌شود در هفت کشور از هفت نقطه جهان تحلیل شوند و از نتایج آن برای نظام آموزش عالی استفاده کرد. به طور خلاصه، می‌توان به سیاست‌های ۱۴ گانه برای آموزش عالی اشاره کرد که با کاربست این سیاست‌های ۱۴ گانه می‌توان به بهبود آموزش عالی و هدایت کشور به سمت توسعه‌ی اجتماعی و اقتصادی کمک کرد. اینها جریانهای غالب و مشترکی

است که در کشورهای منتخب پیگیری می‌شود. آموزه‌های سیاستی کشورهای مورد مطالعه برای درس‌گیری آموزش عالی ایران به صورت مجموعه‌ای از سیاست‌ها ترسیم شده‌است که شامل سیاست‌های ۱۴ گانه؛ ارتباط با صنعت، بازنگری در قوانین، سیاست‌گذاری مشارکتی، ارتباط با بازار کار، تعمیق استقلال دانشگاه‌ها، توسعه‌ی تفکر انتقادی و تحلیلی، انجام تحقیقات بین‌المللی و توسعه‌ی قوانین مالکیت فکری، پاسخگویی و شفافیت، حمایت مالی، برابری، توسعه‌ی زیرساخت‌ها، بین‌المللی‌سازی، مالیه‌ی کارآمد و تضمین کیفیت در آموزش عالی می‌شود. مبانی استخراج این سیاست‌های چهارده‌گانه تکرار و فراوانی مقوله‌های محوری تشکیل شده از دسته‌بندی مفاهیم کلیدی بود که بر اساس وجوه اشتراک و افتراق دسته‌بندی شده‌بودند که نشان‌دهنده‌ی تاکید سیاستی کشورهای بر این سیاست‌ها در لایه‌های محتوای اسناد است. این مطالعه نشان داد جریانهای قوی چون بین‌المللی‌شدن، تضمین کیفیت، ارتباط با صنعت، استقلال فزاینده‌ی دانشگاه‌ها و تحول در شیوه‌های سنتی حکمرانی دانشگاهی؛ اکنون فقط مخصوص کشورهای توسعه یافته نیست. این جریانات غالب در نظام‌های شرقی چون؛ چین و ژاپن و کشورهای در حال گذاری چون ایران و روسیه نیز مشهودند. تمایزهایی نیز که به چشم می‌خورد علاوه بر اینکه از بافتار تاریخی و فرهنگی اثر می‌گیرد به فاز و مرحله‌ی توسعه و توان علم و فناوری کشورها مرتبط می‌باشد.



شکل ۴: آموزه‌های کشورهای منتخب برای ایران

## منابع

- بیارامی، سمانه و موسی پور، نعمت ا.. (۱۳۹۶). مطالعه‌ی تطبیقی سیاست‌های علمی کشورهای ترکیه و مالزی با تمرکز بر علوم انسانی. *فصلنامه‌ی پژوهش‌های سیاسی جهاناسلام*، ۷(۴)، ۸۷-۵۹.
- برزو، سیدرضا؛ عشوندی، خدایار؛ چراغی، فاطمه و موید، ملیحه (۱۳۹۵). مقایسه‌ی تطبیقی نظام آموزشی و برنامه‌ی درسی در دوره‌ی دکتری پرستاری ایران و مدرسه پرستاری جان هاپکینز. *راهنمای آموزش در علوم پزشکی*، ۹(۳)، ۱۹۴-۲۰۵.
- بهجتی اردکانی، فاطمه؛ یارمحمدیان، محمدحسین؛ فروغی ابر، احمدعلی و فتحی واجارگاه، کوروش (۱۳۹۱). مطالعه‌ی تطبیقی بین‌المللی کردن برنامه‌های درسی آموزش عالی در چند کشور جهان. *فصلنامه‌ی پژوهش در برنامه ریزی درسی*، ۹(۳۳)، ۹۲-۸۰.
- پورمددکار، مهدیس (۱۳۹۶). *بنچ‌مارکینگ چیست و چه کاربردهایی در سازمان دارد؟*. برگرفته از: <https://modirno.ir/%D8%A8%D9%86%DA%86-%D9%85%D8%A7%D8%B1%DA%A9%DB%8C%D9%86%DA%A9%D8%A7%D8%B1%DA%A9%DB%8C%D9%86%DA%A9%D8%A7%D8%B1%DA%A9%DB%8C%D8%B3%D8%AA/F-benchmarking-%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA/>
- جهان دیده، اصغر؛ عباسی، حبیبه؛ سراجی، جبرئیل؛ ایدنی، اسماعیل؛ ریاحی پور، زهرا و عباسی، زهرا (۱۳۹۷). مطالعه‌ی تطبیقی وضعیت دانشگاه‌های علوم پزشکی طبق نظام رتبه بندی آموزش عالی تایمز ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹. *مجله‌ی طب و ترکیه*، ۷(۴)، ۳۱۰-۲۹۶.
- حسینی مقدم، محمد (۱۳۸۹). مروری بر تجربه‌های جهانی ارزیابی نظام آموزش عالی. *رهیافت*، ۴۶، ۶۲-۵۳.
- خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۹۷). تحلیل سیاست انتقادی: حلقه‌ی گمشده سیاست پژوهی در سیاست گذاری آموزش عالی ایران. *در مجموعه ی مقالات اولین همایش سیاست‌گذاری در آموزش عالی ایران*. تهران، ایران.
- دباغ، رحیم (۱۳۸۸). *گزارش طرح پژوهشی پایش وضعیت آموزش عالی کشورهای منتخب*. تهران: موسسه‌ی پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.
- ذاکر صالحی، غلامرضا (۱۳۹۶). مطالعه‌ی تطبیقی ساختار مدیریت و رهبری دانشگاهی: مطالعه‌ی موردی هیات‌های امنا. *فصلنامه‌ی آموزش عالی ایران*، ۸(۳)، ۱۱۰-۷۹.
- ذاکر صالحی، غلامرضا و کیخا، احمد (۱۳۹۸). *مطالعه‌ی تطبیقی چشم‌انداز، اهداف و سیاست‌های آموزش عالی در کشورهای منتخب*. گزارش طرح، موسسه‌ی پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی.

- رحمان پور، محمد؛ یعقوبی، سلام؛ احمدی، سه کاره و زمانی، بی بی عشرت (۱۳۹۲). بررسی شاخص های اعتبارسنجی نظام های آموزش عالی: با تاکید بر رتبه بندی آنها. نامه آموزش عالی، ۷ (۲۶)، ۴۷-۱۱.
- سابقی، علیمحمد (۱۳۹۲). جامعه و فرهنگ چین (جلد سوم). تهران: سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی.
- عبدی، حمید؛ جعفری، ابراهیم؛ نیلی، محمدرضا و رجایی پور، سعید (۱۳۹۶). تبیین برنامه‌ی درسی آینده در راستای تحقق چشم‌اندازها و رسالت های آموزش عالی ایران در افق ۱۴۰۴. دو فصلنامه‌ی مطالعات برنامه‌ی درسی آموزش عالی، ۸ (۱۶)، ۵۹-۸۸.
- غیاثی ندوشن، سعید (۱۳۹۶). سیاستگذاری و برنامه ریزی در آموزش عالی. جزوه‌ی درسی دانشجویان دکتری دانشگاه علامه طباطبائی.
- قاسمی، اسماعیل و صدیقیان، مهدی (۱۳۹۵). بررسی تطبیقی نظام آموزش عالی ایران و انگلستان. فصلنامه‌ی پیام فرهیختگان، ۱ (۱)، ۸۴-۴۵.
- قانون برنامه توسعه‌ی ششم کشور (بی تا). تهران: انتشارات سازمان مدیریت و برنامه ریزی.
- قریشی خوراسگانی؛ مریم السادات؛ یمنی دوزی سرخابی، محمد؛ ذاکر صالحی، غلامرضا و گلنار، مهران (۱۳۹۷). آسیب شناسی ساختاری پردیس های خودگردان دانشگاه های دولتی شهر تهران. مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی، ۱۱ (۱)، ۵۸-۳۱.
- لیاقت دار، محمدجواد و نیکخواه، محمد (۱۳۸۸). تحولات آموزش عالی چین: فرصت ها و چالش ها. نامه آموزش عالی، ۲ (۵)، ۶۴-۴۳.
- محمد نژاد، محمد و عظیمی، علی (۱۳۸۸). نظام آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران. دایره المعارف آموزش عالی دوره‌ی ۲. تهران: انتشارات بنیاد دانشنامه نگاری.
- مدهوشی، مهرداد و نیازی، عیسی (۱۳۸۹). بررسی و تبیین جایگاه آموزش عالی ایران در جهان. فصلنامه‌ی آموزش عالی ایران، ۲ (۴)، ۱۴۷-۱۱۱.
- معدن دار آرائی، عباس (۱۳۹۶). نقدی بر کتاب: آموزش و پرورش تطبیقی: رویکردها، روش ها و اصول. پژوهش نامه انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی، ۱۷ (۶)، ۲۲۶-۲۰۹.
- ناظمی، شمس الدین (۱۳۸۴). مروری بر چشم‌انداز، رسالت، ارزش ها و اهداف کلان چند دانشگاه منتخب جهان. طرح پژوهشی دانشگاه فردوسی مشهد.

- نصیر فیروز، علیرضا؛ ذاکر صالحی، غلامرضا و مشکوه، مریم (۱۳۹۷) مطالعه‌ی تطبیقی آموزش عالی چندزبانه و درسهایی برای ایران. *فصلنامه‌ی آموزش عالی ایران*، ۱۰(۲)، ۱۳۶-۱۱۱.
- نقشه‌ی جامع علمی کشور (۱۳۸۹). تهران: دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
- یوسفی، منصوره؛ ذاکر صالحی، غلامرضا و معدن دار، عباس (۱۳۹۸). محک زنی و مقایسه‌ی دانشگاه فردوسی با سه دانشگاه برتر جهان در زمینه‌ی پایداری (پایان نامه کارشناسی ارشد، به راهنمایی غلامرضا ذاکر صالحی، موسسه‌ی پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی).
- American University's Mission (2019). Retrieved from <https://www.american.edu/about/mission.cfm> 2019
- Bieber, T. (2011). *Building a bridge over the Atlantic? The impact of the Bologna Process on German and U.S. higher education*. American Institute for Contemporary German Studies. Johns Hopkins University. Retrieved from <http://www.aicgs.org/publication/building-a-bridge-over>
- BMBF Internationalisierungsstrategie (2013). Retrieved from [http://www.bmbf.de/pubRD/Internationalisierungsstrategie\\_GWKBeschluss\\_12\\_04\\_13.pdf](http://www.bmbf.de/pubRD/Internationalisierungsstrategie_GWKBeschluss_12_04_13.pdf)
- Borgwardt, A. (2012). *Internationalisierung der Hochschulen: Strategien und Perspektiven*. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Cai, Y. (2010). Global isomorphism and governance reform in Chinese higher education. *Tertiary Education and Management*, 16(3), 229-241.
- Cai, Y. (2013). Chinese higher education: The changes in the past two decades and reform tendencies up to 2020. In L. D. C. Ferreira & J. A. G. Albuquerque (Eds.), *China and Brazil: challenges and opportunities* (pp. 91-118). Campinas: Anablumme.
- Chen, K. H. J. (2017). Contextual influence on evaluation capacity building in a rapidly changing environment under new governmental policies. *Evaluation and Program Planning*, 65, 1-11.
- De Wit, H. (2011). Internationalisation misconceptions. *International Higher Education*, 64, 6-7.
- Eaton, J. S. (2006). *An overview of US accreditation*. Washington, DC: Council for Higher Education Accreditation.
- Education system United Kingdom (2018). *Education system United Kingdom*. Retrieved from

- <https://www.nuffic.nl/sites/default/files/2020-08/education-system-united-kingdom.pdf>
- The European Education Directory (2018). England Higher Education System. EuroEducation Net. Retrieved from <https://www.euroeducation.net/prof/ukco.htm>
  - Federal Education Policy and the States (2009). Federal Education Policy and the States, 1945-2009 Brief Synopsis. Retrieved from [http://www.archives.nysed.gov/common/archives/files/ed\\_background\\_overview\\_essay.pdf](http://www.archives.nysed.gov/common/archives/files/ed_background_overview_essay.pdf)
  - Goldin, C., & Katz, L. F. (2000). The shaping of higher education: The formative years in the United States, 1890 to 1940. *Journal of Economic Perspectives*, 13(1), 37-62.
  - Hazelkorn, E., Loukkola, T., & Zhang, T. (2014). *Rankings in institutional strategies and processes: Impact or illusion?* European University Association. Brussels, Belgium.
  - Higher Education Provision in the United Kingdom (2005). *An analysis of he workforce data*. Lifelong Learning UK, United Kingdom.
  - Kehm, B. M., & De Wit, H. (2005). *Internationalisation in higher education*: Amsterdam, The Netherlands: European Association for International Education.
  - Kooli, C. (2019). Governing and managing higher education institutions: The quality audit contributions. *Evaluation and program planning*, 77, 101713.
  - Li, Y. (2010). Quality assurance in Chinese higher education. *Research in Comparative & International Education*, 5(1), 58-76
  - Marra, M. (2018). The ambiguities of performance-based governance reforms in Italy: Reviving the fortunes of evaluation and performance measurement. *Evaluation and Program Planning*, 69, 173-182.
  - Ministry of Education of the People's Republic of China (2017). *Review of China's education reform in 2017*, State Council of the People's Republic of China *Review of China's education reform in 2017*. Retrieved from [http://en.moe.gov.cn/News/Top\\_News/201801/t20180130\\_326023.html](http://en.moe.gov.cn/News/Top_News/201801/t20180130_326023.html)
  - Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (2019). *Educational Vision which should be pursued over the next Ten*. Japan: MEXT Headquarters, Retrieved from <http://www.mext.go.jp/en/policy/education/lawandplan/title01/detail01/sdetail01/1373813.htm>

- OECD (2009). *Directorate for Education, Education and Training Policy Division March 2009 Tertiary Education in Japan Pointers for policy development*. Publishers Paris. Retrived from <https://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/44126314.pdf>
- OECD (2014). *Education at a glance 2014*. Retrived from <http://www.oecd.org/education/Education-at-a-Glance-2014.pdf>
- Otero, M. S. (2008). The socio-economic background of Erasmus students: A trend towards wider inclusion? *International Review of Education*, 54(2), 135-154.
- Oxford Learners Dictionaries (2020). Benchmark. Oxford University Retrived from [Pressttps://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/benchmark\\_2](https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/benchmark_2)
- Oxford references (2020). *Galton, s problem*. Oxford University Press <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/oi/authority.20110803095841611>
- Picciotto, R. (2019). Is evaluation obsolete in a post-truth world? *Evaluation and Program Planning*, 73, 88-96.
- Institute of International Education. Centre for Academic Mobility Research and Impact. (2013). Project Atlas: trends and global data 2013.
- Research in Germany. (2018). Higher Education Pact 2020: Research in Germany, Germany <https://www.research-in-germany.org/en/research-landscape/r-and-d-policy-framework/higher-education-pact-2020.html>
- Russian Federation (2013). *On Education in the Russian Federation*, Moscow Russian. Retrived from <http://www.russianenic.ru/english/rus>
- Senate committee (2017). *Higher Education Accountability*. Washington, DC.
- Statistische Ämter des Bundesundder Länder. (2013). *Internationale Bildungsindikatoren im Ländervergleich*. Wiesbaden: Statistisches Bundesamt
- U.S. Department of Education, National Center for Education statistics. (2001). *Digest of Educational Statistics*. U.S. Washington: DC Government Printing Office.
- Unesco (2014). *National center for education statistics (NCES)*. Retrived from: [https://unevoc.unesco.org/wtdb/worldtvtdatabase\\_usa\\_en.pdf](https://unevoc.unesco.org/wtdb/worldtvtdatabase_usa_en.pdf)
- University of Nottingham (2020). *Higher education in the UK, Public university in Nottingham, England*. Retrived from

- <https://www.nottingham.edu.cn/en/about/strategy-2020/vision-and-mission.aspx>
- WENR (2017). *Education in the Russian World Education News & Reviews* (WENR). Retrived from <https://wenr.wes.org/2017/06/education-in-the-russian-federation>
  - Willis, D. B., Yamamura, S., & Rappleye, J. (2008). Frontiers of education: Japan as “global model” or “nation at risk”? In *Living Together* (pp. 207-229). Dordrecht: Springer.
  - World Access to Higher Education Day (2018). *England National Higher Education Equity Policy*. Retrived from <https://worldaccesshe.com/wp-content/uploads/2018/11/England-Equity-Policy.pdf>
  - World Education News & Reviews. (2018). Retrived from <https://wenr.wes.org/2018/06/education-in-the-united-states-of-america>
  - Yan, F. (2009). China’s academic profession in the context of social transition: Institutional perspective. *Economics of Education Research (Beida)*, 7(2), 1-16.
  - Yonezawa, A. (2011). The internationalization of Japanese higher education: Policy debates and realities. In *Higher education in the Asia-Pacific* (pp. 329-342). Dordrecht: Springer.
  - Zhelyazkova, Z. (2013). Cultural and linguistic implications of the Erasmus exchange program. *Trakia Journal of Sciences*, 11(3), 377-384.

## **Comparative Representation of the Vision and Policies of Higher Education Institutions in Seven Countries**

Ahmad Keykha<sup>1</sup> & Gholamreza Zakersalehi<sup>2</sup>

Received: 24 Aug 2020

Accepted: 20 Jan 2021

### **Abstract**

The purpose of this study is to analyze the vision and policies of higher education institutions in seven countries. As a qualitative research, this study uses George Brady's comparative study method. As the study sample, seven countries have been selected purposefully and according to the experts of this field, considering the geographical dispersion and the differences in the higher education system: America, Iran, Germany, England, Russia, Japan and China. To collect the required data, notes were taken from international documents and reports, articles and all available documents. The stages of this research are dual: Description and interpretation, juxtaposition and comparison. The results showed that strong currents such as internationalization, quality assurance, industry linkages, increasing university autonomy, and changes in traditional ways of governing academia are not merely limited to developed countries. These predominant currents are also evident in Eastern systems, such as China and Japan, and in countries in transition, such as Iran and Russia. Some differences were also found as a consequence of the countries' historical and cultural context, as well as their scientific and technological development phase and stage.

**Keywords:** comparative study; educational institution; university institution; higher education policy.

---

1- Ph.D. student of Economics and Finance Management of Higher Education, University of Tehran, ahmadkeykha8984@gmail.com

2- Associate Professor, Institute for Research and Planning in Higher Education (IRPHE), (Corresponding author), zakersalehi@irphe.ir